

Konflikty mezi žáky na 1. stupni základní školy

Hlavoňová Sandra

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Sandra Hlavoňová**
Osobní číslo: **H20462**
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Konflikty mezi žáky na 1. stupni základní školy**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti školního prostředí, klimatu třídy a teorií konfliktů.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou pozorování.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

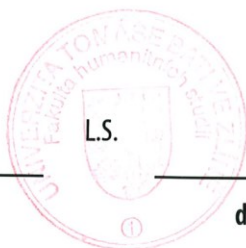
- DVOŘÁK, Dominik, 2015. Česká základní škola: vícepřípadová studie. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1896-8.
GILLERNOVÁ, Ilona a Lenka KREJČOVÁ, 2012. Sociální dovednosti ve škole. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3472-9.
JANDOUREK, Jan, 2001. Sociologický slovník. Praha: Portál. ISBN 80-7178-535-0.
KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2010. Konflikty mezi lidmi. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-407-6.
ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2010. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jana Martincová, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 25. ledna 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 21.4.2023

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o vzniku a řešení konfliktů mezi dětmi na prvním stupni základní školy. Teoretická část je rozdělena do tří hlavních kapitol, které popisují konflikt, rozdělení základních druhů konfliktů, jednotlivé typy konfliktů, příčiny a řešení konfliktů, oblast školního prostředí, klimatu školy i třídy a konflikt, který se odehrává přímo ve školním prostředí. Praktická část se soustředí na to, jaké druhy konfliktů u žáků vznikají a jak často se s nimi žáci musejí ve vybrané základní škole v Olomouckém kraji potýkat. Výzkum je kvalitativního charakteru. Ke sběru dat byla využita metoda nestrukturovaného pozorování, které probíhalo v prvním ročníku. V závěru práce jsou uvedeny výsledky výzkumu, které jsou zpracovány formou otevřeného kódování a jednotlivě interpretovány.

Klíčová slova: konflikt, žáci, pedagogové, škola, konflikty u žáků

ABSTRACT

This dissertation examines the origin and solving of conflicts between children at a primary school level. The theoretical part is split into three main chapters which introduce the conflict, list the primary types of conflicts, individual types of conflicts, causes and solutions of the given conflicts, the school environment, the school and class setting and a conflict taking place within the school. The practical part focuses on the kinds of conflicts occurring among students and how often the children from a selected primary school in Olomouc region deal with them. The research is of a qualitative character. A method of unstructured observation of first-grade students was used to collect the data. The conclusion of this paper discloses results of the research which are noted down using the open coding form, and are individually interpreted.

Keywords: conflict, pupils, pedagogue, school, conflicts in pupils

Motto

„Každý by si měl určit nedosažitelný cíl. Jen tak může bojovat a snažit se.“

Johann Heinrich Pestalozzi

Za cenné rady a odborné konzultace bych chtěla poděkovat především paní Mgr. Janě Martincové, Ph.D. MBA, která mi věnovala svůj čas jako vedoucí během tvorby této bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat základní škole za její ochotu spolupráce při umožnění pozorování a tím získání důležitých dat, které byly využity na výzkum pro tuto práci.

Poděkování patří i mé rodině a přátelům, kteří mi byli oporou a poskytli mi psychickou podporu v průběhu celého studia a při psaní této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KONFLIKT V DŮSLEDKU SOCIÁLNÍHO PROSTŘEDÍ	12
1.1 TYPOLOGIE KONFLIKTŮ.....	14
1.2 PŘÍČINY KONFLIKTŮ	15
1.3 ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ	16
2 ŠKOLA JAKO INSTITUCE	18
2.1 KLIMA ŠKOLY.....	18
2.2 KLIMA TŘÍDY	19
3 VLIV PROSTŘEDÍ V EDUKAČNÍM PROCESU	21
3.1 KONFLIKTY VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ.....	21
3.2 OSOBNOST ŽÁKA	22
3.3 PROCES UTVÁŘENÍ SKUPIN VE TŘÍDĚ	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	25
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	25
4.2 CÍLE VÝZKUMU	26
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	26
4.4 METODA SBĚRU DAT	26
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	27
4.6 VLASTNÍ VÝZKUM.....	27
5 ANALÝZA DAT	28
5.1 KATEGORIE A KÓDOVÁNÍ POZOROVÁNÍ.....	28
5.1.1 Interpretace výsledků pozorování	36
5.2 DOTAZNÍK.....	37
5.2.1 Interpretace výsledků dotazníku	43
6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	44
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
SEZNAM OBRÁZKŮ	53
SEZNAM TABULEK	54
SEZNAM GRAFŮ	55
SEZNAM PŘÍLOH	56

ÚVOD

V běžném životě se lidé setkávají jakožto sociálně působící jedinci s konflikty, které mohou ztížit a poškodit vztahy v rodině, ve škole nebo dokonce v zaměstnání. Pod pojmem konflikt si lze představit zájmy a názory, které jsou lidmi vnímány odlišně, je potřebný a naprosto přirozený. Z Rámcového vzdělávacího programu pro ZŠ vycházejí školní vzdělávací programy, které podporují činnosti pro tvoření bezpečného a pozitivního klimatu, kterými mají být uspokojeny veškeré potřeby žáků, vyučujících ale i rodičů (Pekařová, 2010). Po konzultaci s metodikem prevence na dané škole jsem zjistila, že na 1. stupni byly řešeny problémy především nevhodného chování ke spolužákům a neuposlechnutí pokynů pedagogů. Proto jsou předním tématem mé bakalářské práce právě konflikty, které vznikají u žáků v 1. třídě. Zejména se zaměřuji na typy konfliktů, které se utváří a gradují mezi žáky a na hlavní příčinu vzniku konfliktů. Je zde možnost vypořádat řadu konfliktních situací. Žáci totiž v tomto věku tráví nejvíce času právě ve školní třídě, kde spolu komunikují a socializují se. Každý žák se zařazuje do kolektivu, aby získal nové kamarády a naučil se spolupráce, tedy vytvářet funkční mezilidské vztahy. Každodenní přítomnost konfliktů, jak v práci, osobním životě či při studiu mě nabádala se do tohoto tématu hlouběji ponořit a prozkoumat, co tohle téma skrývá. Zajímalo mě, jak se s touto problematikou dokážou vypořádat žáci v 1. třídě, přece jen je pro mnoho dětí velkou psychickou změnou přestup z MŠ na ZŠ. Musejí se postupně adaptovat na nové prostředí a ostatní nové žáky a pedagogy, které neznají a pro mnohé to nemusí být jednoduché. Bakalářská práce by mohla mnohým přiblížit, co si pod pojmem konflikt představit a jaké jsou jeho druhy a řešení.

Dle výroční správy České školní inspekce a jejich inspekční zprávy jsem narazila na nedostatky, které jsou nejen v hodnocení podmínek vzdělávání a v hodnocení výsledků vzdělávání, ale i v hodnocení průběhu vzdělávání. Z hodnocení výsledku vzdělávání vyplývá, že se škola v jednotlivých ročnících věnuje problematice primární prevence rizikového chování různými preventivními aktivitami. Důvodem výzkumu v dané třídě je pozorování žáků s rizikovým chováním, tedy vznikajících konfliktů mezi nimi.

Teoretická část obsahuje v první kapitole seznámení se s danou problematikou, zaměříme se na hlavní pojem konflikt, rozdělení základních druhů konfliktů a na typy a řešení konfliktů. V druhé kapitole se zaměřuji na klima školy a klima třídy. Třetí kapitola pojednává o konfliktech ve školním prostředí a o tom, jaká může být osobnost žáka a podíváme se na proces utváření skupin ve třídě.

Po teoretické části přichází část praktická. Tato část zahrnuje metody a postupy, kde bylo mým cílem zjistit, které druhy konfliktů u žáků vznikají. Ve spolupráci s devítiletou základní školou v Olomouckém kraji okres Přerov, která byla založena v r. 1992, mi byla poskytnuta realizace výzkumu. V rámci výzkumu jsem si stanovila několik dílčích cílů a výzkumných otázek. Výzkum v praktické části byl realizován metodou přímého pozorování a doplňkového dotazníku, který byl určen žákům 1. třídy. V dotazníku žáci odpovídali na 15 otázek prostřednictvím odpovědí ano / ne, které se týkaly třídního kolektivu. Pro vyhodnocení dat jsem zvolila otevřené kódování a pomocí něj jsem analyzovala konfliktní situací v dané třídě.

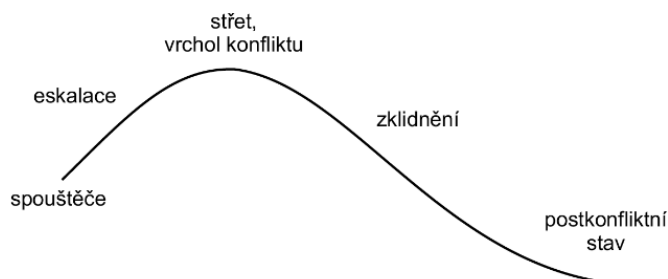
I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KONFLIKT V DŮSLEDKU SOCIÁLNÍHO PROSTŘEDÍ

V první kapitole se zaměříme na samotný konflikt. Nejprve jej definuji a poté se dostanu k jeho rozdělení, jak se vyvíjí, jaké jsou jeho základní druhy, typy, příčiny a jeho řešení.

Dle Křivohlavého (2010) konflikty zde jsou a stále budou. Ať jsou malé, či velké a odehrávají se všude. Se slovem konflikt, který má původ latinský = conflictus – srážka souvisí i slovo „kolize“ – to bylo utvořeno z latinského slovesa collido ere – srazit se a v trpném rodě – utkat se. Tesař (2007) poukazuje na význam v českém jazyce, a to na sloveso „prát“, když se „pralo“ prádlo, tak se ním bouchalo o vodu, aby se nečistota „vyprala“. Konflikt je tedy i pranice či srážka někoho s někým. Křivohlavý (2010) mluví o konfliktu mezi dvěma lidmi tak, že jím rozumí snahu dvou lidí, kde bude splněna tužba jednoho či druhého nebo dojde v určité míře k uspokojení na obou stranách, tedy kompromisu. Když konflikt nastane, řešíme jej v duchu přátelském či nepřátelském. Konflikt se rozděluje na 2 základní typy. První z nich je spor, zde emoce eskalují a minimálně jedna strana chce prosadit své řešení a „vyhrát“. Jako druhý je problém. V jeho případě jsou emoce kontrolovatelné, obě strany se snaží najít vhodné řešení vyhovující oběma stranám (Svobodová, 2021). Křivohlavý (2010) pokládá otázku, zda může být konflikt něco pozitivního či negativního. Tento termín má v českém jazyce a nejenom v něm, výrazný záporný přízvuk. Vlastním významem poukazuje nejen na rozkol nesoulad, ale i na disharmonii jako opak harmonie a souladu. Plamínek (2012) oproti Křivohlavému konflikt definuje jako faktor ohrožující nebo porušující rovnováhu či stabilitu systému. V každém z nás se povědomí o konfliktu nachází, i když si snažíme říkat, že ne. Konflikty každého z nás tak trochu živí. Dokonce tvrdí, že konflikty jsou samotným základem života, protože díky nim byly učiněny všechny objevy v historii lidstva. Podle Sociologického slovníku od Jandourka (2001) si můžeme slovo „konflikt“ představit i jako střet zájmů. Tesař (2007) nám říká, že konflikt ukazuje naše individuální nebo kolektivní sobectví, protože se lidé naklánějí k nadřazenosti ve svůj či skupinový prospěch na úkor ostatních jednotlivců či skupin.

Podle Medlíkové (2012) by byl systém bez konfliktů, ať ve vztahu, či firmě nebo státním zařízení mrtvý a stagnující, protože by se nevyvíjel. Konflikty jsou dány různorodostí a patří k běžnému životu, protože každý z nás má různé názory, postoje a charakter.

Obrázek 1 Křivka konfliktu

Jako první je **spouštěč konfliktu** – dle Medlíkové (2012) jsou to situace jako např. horko, zima, mnoho informací nebo i hluk. U lidí se jedná o odlišné osobnosti, nepříjemné vystupování osoby nebo také mnoho lidí na jednom místě. V našem nitru jde o temperament, strach, obavy, aktuální zdravotní stav nebo o nedostatek pohybu. Kováč (2006 – 2022) poukazuje na spouštěč konfliktu jako na celkovou spokojenost prožívaného života. Kvůli uvědomění si smysluplnosti vztahů a financí, které máme či nemáme, se odráží naše následná reakce na přicházející spouštěč konfliktu. Dále přichází **eskalace** – to znamená, že se uvnitř člověka střádá napětí a konflikt se stupňuje. Můžeme do něj zasáhnout vysvětlováním či třetí osobou (kolegou) (Medlíková, 2012). Pokud se v této fázi nenajde ani jeden řešitel, pak z fáze eskalační přecházíme do fáze střetu či vrcholu konfliktu (Kováč, 2006 – 2022). Jako třetí je právě zmiňovaný **střet, vrchol konfliktu** – kde jsou obě strany v situaci boje, kde je možno zasáhnout (odchod z dění konfliktu) (Medlíková, 2012). Dochází k emocionálnímu zatmění (pohrává si s námi také psychika a myšlení nad naší reakcí, které se vytrácí) (Kováč, 2006 – 2022). Čtvrté je **zklidnění** – znamená utišení konfliktu, shrnutí toho, co právě proběhlo. Je možné, že se nevhodnou poznámkou nebo mimikou může konflikt vrátit do předchozí fáze, lze do něj zasáhnout (hlídání vyjadřování a mimiky) (Medlíková, 2012). Kováč (2006 – 2022) říká, že dochází i k fyzickému uvolnění, i když se v organismu nachází velké množství stresových hormonů, a jak říká Medlíková (2012), ke konfliktu se dá zase rychle vrátit. Jako poslední je **postkonfliktní stav** – což je chvíle, kdy je vhodná rekapitulace vlastního chování možnost zásahu (zpětná vazba a analýza toho, co proběhlo) (Medlíková, 2012). Když konfliktní situaci uklidníme a ustojíme ji, dochází k postkonfliktnímu stavu, v tomto případě přicházejí i výčitky (Kováč, 2006 – 2022).

1.1 Typologie konfliktů

Podle množství zúčastněných osob lze konflikt rozčlenit do čtyř tříd:

- I. *Intrapersonální konflikty* – duševní (stres a hněv), individuální konflikty jedince,
- II. *interpersonální konflikty* – ty probíhají mezi dvěma jedinci,
- III. *skupinové konflikty* – konflikty v rámci jedné skupiny,
- IV. *meziskupinové konflikty* – konflikty, které vzniknou uvnitř dvou skupin (Křivohlavý, 2010).

U III. a IV. skupiny se můžeme setkat s rozdělením na malé či velké skupiny lidí. Dále se můžeme setkat s konfliktem individua se skupinou. Zde se jedná o jedince, který není členem dané skupiny. Může nastat konflikt zájmů uvnitř skupiny lidí (např. neshodou na stejném závěru) a konflikt mezi dvěma skupinami lidí (např. jedna skupina chce jet do Zoo a druhá nikoli). Konflikty můžeme rozdělit podle extrémní dominance dle psychologického hlediska. V praxi se ve většině případů setkáváme s tzv. smíšenými konflikty. **Konflikty představ** – zde hovoříme o prvcích našeho poznávání, což jsou vjemy a představy. Dochází ke střetnutí různých počitků, vjemů nebo představ. Jedná se o to, co vnímáme, to, co vidíme, co slyšíme, ale i to, co si můžeme ohmatat. Z tohoto důvodu mohou dva lidé vidět rozlišně jednu věc. Zapojuje se i percepce (vnímání), protože vidíme právě to, co vyžadujeme, co vyhledáváme a po čem toužíme. Jedná se tedy o odlišnost v představách lidí o totožných věcech, a je to zcela normální. **Konflikty názorů** – jde o střet názorových rozdílů. O těchto konfliktech se nejnadněji hovoří. Jsou to rozdílné názory, které přijímáme jako něco, co je nám do značné míry přirozenější než ostatní rozdílnosti. **Konflikty postoje** – je to názor zabarvený osobním citovým vztahem (zda je to příjemné/nepříjemné, líbí/nelíbí se mi to). Postoj vzniká na základě tvrzení (premise), který se týká názoru. Vedle malé premisy existuje i velká premise, která vyjadřuje osobní citové vztahy (náklonnosti). Odlišnost postojů pramení z rozdílnosti v představách a názorech. Hovoříme o horizontálním zajištění postoje, je to jednotný závěr, který plyne z řad blízko sebe stojících názorů. U vertikálního zajištění postoje je celá řada navzájem zřetězených stanovisek, na jejichž konci stojí postoj. **Konflikty zájmů** – Jedná se o střet, pod kterým si můžeme představit situaci „buď já, nebo ty“ ve vyhrocené formě, kde konflikt trvá tak dlouho, dokud jeden nepadne. Tento typ konfliktu si můžeme rozčlenit na: konflikt dvou neurvalců – zde nechce nikdo ustoupit a konflikt dvou džentlmenů – oba si dávají přednost a nikdo nechce postoupit dále (Křivohlavý, 2010).

Podle Křivohlavého (2010) blíže určujeme druhy konfliktu, těmi jsou intrapersonální (personální = osobní) a interpersonální konflikty (vnitřní konflikty). Intrapersonální konflikty – souvisí se samotným člověkem, bojuje sám se sebou při rozhodování, není si jistý a stále o něčem pochybuje. Jsou to konflikty vnitřní, jedná se o stres a hněv osobní i individuální konflikty určité osoby. Spočívá v uvědomění si svého já ve schopnosti znát své myšlenky, pocity a podnět vlastního chování. Interpersonální konflikty – ty jsou popisovány jako konflikty mezi dvěma lidmi nebo i více lidmi. Je to schopnost chápat druhé, všimnout si jejich chování a pocitů rozlišovat mezi nimi jejich nálady a záměry (Křivohlavý, 2010). Dle Plamínka (2012) do této skupiny spadají všechny situace nám známé, které za konflikt považujeme, tím mohou být spory manželské, generační, komunitní, obchodní, sousedské, mezinárodní a mnoho dalších. Stibalová (2011) intrapersonální i interpersonální konflikty popisuje jako různorodé. Můžeme je rozlišit na tři typy: **První** z nich je **konflikt**, který se nazývá **apetence – apetence**, což znamená boj dvou kladných sil v konfliktu (rozhodnutí mezi dvěma náročnými profesemi). **Druhý konflikt** je **averze – averze**, to je konflikt dvou negativních sil (člověk se rozhoduje mezi dvěma negativními možnostmi). **Třetí konflikt** je **apetence – averze**, ten obsahuje kladné i záporné komponenty (jedinec chce vykonávat nějakou činnost, ale zároveň jej i odrazuje). Dle Plamínka (2013) pod slovem apetence hledáme nám příjemné psychické i fyzické situace, ve kterých chceme přetrvávat. Opakem apetence je averze, to je chování, ve kterém máme sklon k opuštění a vyhnutí se mu. To nás nabádá ke zhodnocení a zdokonalování se v našem chování.

1.2 Příčiny konfliktů

Objektivní překážky jsou ty, které neovlivníme např. to, že někam dorazíme pozdě z důvodu dopravní nehody na dálnici – na vině je událost, která se stala, a ne osoby, které se hádají. **Nepřiměřené požadavky**, které jsou na nás seslány od vedoucích v práci či rodičů nebo vyučujících ve škole – tím může být vysoký nárok vedoucího např. doděláním kvalifikace v příbuzném oboru, který úplně nesouvisí s vykonávanou prací (rekvalifikační kurz vysoká škola). **Chyby ve výchově** nebo i v člověku samém a typu osobnosti. Lidé se chovají tak, jak výchovu zažili a byli v ní vychovávaní tzv. zrcadlo výchovy. Někdo může konflikty častěji vyvolávat, a tak je pravděpodobné, že v tomto prostředí vyrůstal a zřejmě své chování už nezmění. **Dělení majetku** – můžeme si pod ním představit klasické rodinné spory např. nemožné dohodnutí se na vyplacení jedné strany, jedním z řešení je pak prodej majetku. Pokud k tomuto dochází, může se zde objevit prostředník např. soudní jednání.

Různé názory na životní styl – Opaky se sice přitahují, ale není dobré na to spoléhat. Není žádný zaručený recept na ideální životní styl v partnerském vztahu, ale nejdůležitější je se dohodnout a dohodu pak respektovat (Státní zdravotní ústav, 2022). Všechny tyto konflikty se v běžném životě velmi často objevují a většina z nás se alespoň s jedním setkala.

1.3 Řešení konfliktů

Stibalová (2011) popisuje pohled na konflikt tak, že když jej pozorujeme a jakkoliv se na něj díváme, je potřeba si připomenout, že vytváří hybnou sílu, která mění naše postoje mínění a představy. Pokud si představíme tým bez konfliktů, nejedná se o tým. Při sledování procesů konfliktů, které probíhají mezi jedinci nebo skupinami obstaráváme postupy, které se jednotlivě projevují. Některé mají krátkodobé, ale i dlouhodobé trvání. Odborná terminologie mluví o taktice a strategii (Křivohlavý, 2010).

Konflikty lze řešit strategií. Jedná se sice původně o vojenský termín, ale novější slovníky uvádějí významy i jiné. Ty se vztahují např. ve sportovní oblasti v nauce o poznávání aj. je to slovo řeckého původu „stratos“, které znamená armáda a agein – vésti. Můžeme ji rozdělit na **statickou** (vznik konfliktní situace je rozepře, která je daná a v průběhu konfliktních případů setrvává pevná) a na **dynamickou** (v sérii konfliktních situacích, které jdou po sobě, se obměňuje, nezůstává stále totožná a pohybuje se dynamika, je nauka o pohybu). Lze ještě rozdělit strategii na **nepodmíněnou** – ta je nechápavá k tomu, co činí ten druhý a na **podmíněnou** – ta je závislá na tom, co se dělo v předešlém úseku konfliktu. Pokud sledujeme děj konfliktní situace mezi dvojicí lidí nebo mezi dvěma skupinami, zajišťujeme jisté charakteristické postupy, které jsou v pozadí individuálních projevů (Křivohlavý, 2010). Když se zaměříme na děti předškolního věku či na děti na 1. stupně základní školy, tak nám konflikt líčí svým pohledem, proto je důležité vyslechnout si obě strany a poté si vymezit hranice a navést ho k pochopení druhého dítěte. Když se dítě naučí řešit konflikty efektivně, znamená to, že se žádná strana nebude cítit poraženě a najdou společný kompromis (Zábavné učení, 2018). Podle Plamínka (2012) má konflikt řešení: proces a produkt. **Proces** ukazuje aktivity, které mají vést k eliminaci konfliktu a nastavit rovnováhu nebo stabilitu v systému. Je to děj, ve kterém může ve výsledku dojít například k dohodě. **Produkt** nám může eliminovat konflikt, tedy nastavit rovnováhu nebo stabilitu v systému. Je to stav, který prospěl v úspěšný proces řešení konfliktu.

Dohoda je řešení (produkt) interpersonálního konfliktu, které vzniklo jednáním stran konfliktu. Vzniká souhlasným vyjádřením stran konfliktu a může podléhat ověření nebo potvrzení nositelem nebo nositeli moci (Plamínek, 2012, s. 56-59). Konflikty lze podle Plamínka (2009) řešit několika způsoby, jednou z možností je pasivita (nečinnost), poté delegace (řešení svěříme někomu jinému), jako třetí náhoda (konflikt vyřešit např. losováním), čtvrtým způsobem je mediace a facilitace (což je přímé jednání stran, mezi které se zapojí neutrální odborníci na řešení konfliktů), dále vyjednávání a projednávání (vyjednávání – řešení sporů projednávání – řešení problémů) a jako poslední násilí.

Konflikty dodají žákům dovednosti, jenž je podpoří při komunikaci s vrstevníky a naučí je řešit nesnáze, což se jim bude hodit i v dospělosti. V případě vzniklých konfliktů mají žáci možnost svěřit se pedagogům nebo i asistentkám. Měli by žákům naslouchat a být jim přirozenou autoritou a oporou. Je lepší se žáky komunikovat bez nátlaku, aby měli možnost vyjádřit se.

2 ŠKOLA JAKO INSTITUCE

Jandourek (2001) říká, že škola je prostor, který je určen pro vzdělávání. Zaměřuje se na vzdělání a výchovu jedinců. Funguje podle zákonných norem, hodnotí jejich výkony a podle nich do značné míry směřuje další profesní dráhu jedinců. Její význam je jedním z hlavních kulturních slov, které popisují naši civilizaci. Slovo škola pochází z řeckého slova „scholé“, což mělo původně za význam „odpočinek, volná chvíle či oddech“, ale v dnešní době tomu tak není. Starořecká škola původně nebyla nutné zlo, ale vnitřní zábavou pro lidi, kteří vlastnili dostatek peněz a volna, aby měli možnost vzdělávat se (Bláha, 2015). Podle Prokopa (1996 in Jandourek 2001) lze rozdělit funkce školy na čtyři: personalizační, zde se jedinec stává individuální osobností, kvalifikační funkce rozvíjí znalosti kvalifikace a schopností k výkonu činností, socializační rozvíjí socializaci jedince, osvojuje si kulturní poznatky, hodnoty a normy a integrační funkce, ta připravuje jedince k profesi, existenci v rodině, uznání kritiky a úprav.

Důležitou roli při vstupu na základní školu hraje třídní učitel, který žáky uvádí do školního dění. Podstatnou roli hrají spolužáci, kteří si mezi sebou vytvářejí vztahy na dalších několika let. Zda si jedinec najde ve třídě kamaráda či nikoliv závisí na několika aspektech: jestli si budou rozumět, zda budou mít podobnou povahu či zájmy apod. Někteří žáci, a tedy i kamarádi spolu přicházejí už z mateřské školy. Žáci se postupně adaptují na nové prostředí a kamarády, i to jde některým rychleji a jiným pomaleji. Jsou žáci, kteří jsou přátelští a rádi se seznamují i s novými cizími dětmi. Pak jsou žáci, kteří jsou opatrnější a dávají si pozor na navazování nových vztahů ve třídě, potřebují individuální čas na adaptaci (Beníšková, 2007).

2.1 Klima školy

Čapek (2010) školní klima formuluje jako soubor klasifikací a sebehodnocení aktérů v určité škole, které se pojí se všemi aspekty vzdělávání. Hlavním tvůrcem klimatu jsou především studenti a pedagogický sbor. Na klimatu se mohou podílet i další např. složení studentů a pedagogů ve volitelných předmětech, ty se totiž liší od standartních tříd, zájmové a sportovní kroužky apod. Jedná se tedy o celkovou náladu ve škole. Klima školy je soubor, který vyjadřuje úplný pocit, který člověk o určité škole získává. Dle Mareše, Ježka a Mareše (2005) klima školy můžeme vymezit i pracovně, a to jako stabilní proces percepce prožívání a klasifikace všech účastníků školy. Tedy žáci, učitelé, rodiče i nepedagogický personál.

Kvalita celé školy je podmíněně ustálená klimatem školy. Prostředí dané školy svědčí o tom, jak se v něm cítí studenti, pedagogové ale i rodiče. Jejich průběh učení a motivace je ovlivněn právě klimatem školy. Charakteristické znaky klimatu školy popisuje Nezvalová (2008) následovně:

- školy – dějiny, kvantita studentů,
- vyučovacích hodin – důraz na důležité předměty, využití tělocvičny, která se nenachází v objektu školy a podobně,
- pedagogů – jejich rozdílné vyučovací styly, určité ohodnocení studentů,
- školní třídy – výbava učeben odborných předmětů, estetika každé třídy,
- studentů – žáci, kteří třídu navštěvují, tedy nadaní, cizinci a žáci se specifickými vzdělávacími potřebami.

2.2 Klima třídy

Třídní klima zahrnuje prožitky a emoce, které se dotýkají všech účastníků, kteří vzájemně působí v jedné skupině (Čapek, 2010). Jsou to psychosociální jevy. Jedná se o dlouhodobou interakci komunikaci jejich subjektivní i sdílené vnímání a hodnocení, které je charakteristického pro konkrétní třídu a konkrétního učitele po určitou dobu. Jejich účastníci jsou žáci, kteří třídu navštěvují, skupiny žáků v dané třídě, jednotlivci, učitelé, kteří vyučují danou třídu a učitel jako jednotlivec. Žáci a učitelé působí v dané třídě, vnímají, prožívají a hodnotí realitu prostředí školní třídy (Mareš, Ježek, Mareš, 2005).

Klima se ve třídě rozvíjí působením pedagogů a studentů na prostředí ve škole, vyjadřuje sociální průběhy a vztahy, které zde probíhají. Klima školní třídy se projevuje např. v tom, jak spolu třída drží, jak se vzájemně studenti tolerují, jaká je přizpůsobivost třídy, a jak přijímají nové podmínky ve vztahu k pedagogům či k samotnému vyučování, motivaci a školní úspěšnosti (Gillernová, Krejčová, 2012). Každé dítě se ve třídě cítí příjemně a není mu nijak ubližováno, a především tohle znamená zdravé třídní klima. Podle Lukášové (2010) se klima školní třídy ukazuje jako dlouhodobé a charakterizuje soužití učitelů a žáků ve třídě. Na 1. stupni bývá toto klima poměrně stabilizované hlavně z toho důvodu, že má žáky stejný učitel celých 5 let a nijak se nemění ani složení žáků.

Tímto se dle Mareše a Ježka (2012) klima školní třídy vyznačuje a má tyto vlastnosti: jedná se o skupinový, ale ne vlastní jev – každý má vlastní pohled na klima dané třídy, které se účastní. Je ovlivněno širším sociálním kontextem – klimatem, které je ve škole, poté místními neobvyklostmi, kde se škola nachází (zda ve městě nebo na vesnici) aj. (Mareš, Ježek, 2012). Pedagogové by se měli ve své činnosti zaměřovat na aspekty utvářející klima, které mohou ovlivnit. Tyto činnosti se poté v klimatu viditelně i citelně projevují (Čapek, 2010).

Pojem školní třída, které se pojí ke klimatu třídy, popisují autorky Gillernová s Krejčovou (2012) tak, že je to skupina, která má možnost přímého a dlouhodobého působení, protože je do ní žák relativně trvale začleněn. Sociální skupiny mají zásadní vliv na člověka, protože zaujímá určité role a postavení ve společnosti, spolupracuje a komunikuje s ostatními, a právě ve školním prostředí mezi dětmi vzniká sociální skupina. Tvoří ji určitá četnost jedinců, kteří vykonávají společnou činnost vedoucí ke společným záměrům a úmyslu. Vrstevnické poměry mohou prohloubit a strukturovat sociální zkušenosti, tvoří a rozvíjejí zručnosti, návyky, postoje, hodnoty. Ty se posléze projeví ve skutečném životě jednotlivce, utváří chování žáka ke svým vrstevníkům a rozvíjejí sociální stránky osobnosti (empatii, komunikaci apod.). Socializační činitel, kterým je právě školní třída umožňuje jednotlivci projít přes dětskou závislost k dospělé samostatnosti, která vede k odpovědnosti a sounáležitosti (Gillernová, Krejčová, 2012).

Čapek (2010) uvádí prostředí tak, že se nezaměřuje pouze na aspekty sociálně-psychologické, ale zahrnuje aspekty i **architektonické** (to, jak učebna vypadá, jaké má vybavení, rozmístění nábytku), aspekty **hygienické** (vytápění, osvětlení), aspekty **ergonomické** (uspořádání pracovních míst žáka a učitele), aspekty **akustické** (hluk a šum, odraz zvuku) aj.

Všechny tyto aspekty mohou na žáky působit pozitivně i negativně a ovlivňují tak klima třídy, klima školy a jejich vztah ke třídě a škole. Žáci přijímají klima školy a třídy, ale částečně si ho přizpůsobují k obrazu svému.

3 VLIV PROSTŘEDÍ V EDUKAČNÍM PROCESU

Je nezbytné, aby vedoucí pracovníci ve školách znali teorii konfliktu, porozuměli jejich jednotlivým typům a fázím vývoje a na základě této znalosti uměli vybrat a nastavit vhodnou prevenci a aby ovládali účinné strategie právě v dané chvíli, kdy ke konfliktu dojde (Svobodová, 2021). Studie řeckých pedagogů říká, že ke konfliktu může docházet v jakékoli organizaci (a to i ve školách). Tato studie zkoumala potenciální zdroje konfliktů v řeckých základních školách, určuje vhodné přístupy k řešení konfliktů a na základě zjištěných skutečností nabízí doporučení pro kreativnější styl zvládání konfliktů s cílem zlepšit výsledky školy. Z poskytnutých dotazníků a jejich vyhodnocení výsledky ukázaly, že školní konflikty často vznikají ve škole, a když ke konfliktům ve škole skutečně došlo, byly připisovány především organizačním důvodům. Výsledky nadále ukázaly, že existuje větší pravděpodobnost, že tyto konflikty vzniknou v městských školách než v jiných regionech (Saiti, 2014). Žáci nejčastěji navazují sociální kontakt ve volných chvílích, tedy o přestávkách, kdy se setkávají s ostatními spolužáky. Na prvním i druhém stupni je o přestávkách dozor, který dohlíží na klidný chod a nekonfliktní chování. Právě o přestávkách dochází mezi žáky ke sporům/konfliktům, které se nakonec s pedagogem během chvíle rychle vyřeší, určí se viník a je „vyřešeno“. Bohužel v těchto případech dochází k opakovaným konfliktům mezi danými žáky.

3.1 Konflikty ve školním prostředí

Je zjevné, že každý z nás zažil ve škole nějaký konflikt nebo jej alespoň viděl, či byl svědkem. Ve školním prostředí můžeme konflikty zažít třeba ve výuce, o přestávkách na chodbách, ale i ve třídách. V publikaci od Holé (2011) můžeme školní konflikty rozdělit do dvou skupin:

1. Skupina – konflikty, které vznikají mezi *učitel vs. učitel*, *učitel vs. vedení školy*, *rodiče vs. vedení školy* a *rodiče vs. rodiče* – tento druh konfliktu může vyvolat jedna i druhá strana, protože nespokojenost může být oboustranná, a poté *vedení školy vs. obec* (zřizovatel školy).

2. Skupina: *Žák vs. žák* – nesouhlas mezi žáky je běžný jev právě i ve školním životě. Do tohoto sporu je zapojení pedagoga mezi studenty občas nutné. *Žák vs. učitel* – nejčastější konflikty.

3.2 Osobnost žáka

Žák je účastník výchovně vzdělávacího procesu. Osobnostní charakteristika žáka se rozvíjí mimo jiné i v průběhu vyučování ve škole. Ve vyučování je žák chápán jako autentická osobnost, která je součástí sociální skupiny, kolektivu třídy (Kolář, 2012). Osobnost definujeme jako stálé uspořádání biologických, psychologických a sociálních charakteristik do individuálního celku (Medlíková, 2012). Charakteristika žáků může být *kognitivní*, zde řadíme inteligenci a schopnosti, dále *afektivní*, kde dochází k motivaci a plnění potřeb, *fyzické*, ty zahrnují rozdíly věku, pohlaví aj. a *sociální a sociokulturní*, kde se jedná o vzdělanostní úroveň rodiny, etnickou příslušnost apod. (Průcha, 2013). Nakonečný (2009) popisuje z hlediska psychologického pojem osobnosti jako vyjadřování vnitřního psychického uspořádání člověka, které je tvořené systémem dispozic a vlastností, které vyjadřují znaky chování, lze je vypořadovat (vělost), dále jsou vnitřní determinanty chování (úzkost), a poté kategorie s těmito determinanty (temperament).

Přestup do 1. třídy je pro žáky velkým krokem, ale i zlomovým obdobím, které je pro ně důležité. Na řadu nastupují nové povinnosti, systém výuky, ale i adaptace na nové spolužáky a prostředí. Rodiče i žák musejí být připraveni na nadcházející povinnosti, které s sebou tato změna nese. Každý žák je jiný, a tedy i zvykání si na nové podmínky je individuální. Při adaptaci je žákům nápomocen pedagogický sbor, ale i rodiče. Dle Paulíka (2017) adaptace představuje přizpůsobení se jedince určitým podmínkám jako je např. prostředí, okolí a je nezbytná pro fungování ve společnosti. Podle Ptáčka a Kuželové (2013) od nástupu do školy žáci procházejí těmito etapami psychického vývoje, tedy obdobím nástupu do školy (6-7 let) – zde se může objevit psychický nátlak, ale i počátky logického myšlení, mladší školní věk (7-11 let) – pro žáky klidnější období, jako střet zájmu je škola, vyvíjí se jemná a hrubá motorika, období pubescence (11-15 let) – žáci hledají sami sebe, emočně nevyvážení, vliv sociálních skupin, období adolescence (15-20 let) – snaha být samostatný, emoční zklidnění, psychický vývoj.

3.3 Proces utváření skupin ve třídě

Gillernová a Krejčová (2012) popisují prostředí, že vedle rodinného stojí právě prostředí školní, které se také podílí na vývoji a rozvoji jedince. Škola svými úmysly klade na dítě od nástupu do školy nové požadavky a řád, které vyžadují plnění úkolů nejen výkonových, ale i získávání nových způsobů chování. Když se žák začleňuje do kolektivu, a tedy i do společnosti, lze narazit na různé druhy a formy sociálního učení, což můžeme pochopit jako procesy socializace, které jsou značně mnohotvárné. Mojžíšek (1986) popisuje žáka jako jedince žijícího ve skupině. Takovou skupinou je i samotná třída, ve které se žák nachází s jinými žáky a přizpůsobuje se. Společně prožívají vztahy přátelství i nepřátelství, s ostatními se přizpůsobuje atmosféře třídy, stylu jejího života a sportovnímu či studijnímu úsilí. Pro existenci skupiny je důležité, aby se společnou aktivitou kolektiv rozvíjel (společnými aktivitami, zájmy, organizací), aby společně fungovala jako celek a dosahovala společně stanoveného cíle aj. Sociální skupiny mají zásadní vliv na člověka, protože zaujímá určité role a funkce ve společnosti, spolupracuje a komunikuje s ostatními, a právě ve školním prostředí mezi dětmi vzniká sociální skupina. Je pro ni typické, že je tvořena daným počtem žáků, kteří mohou mít něco společného – společné záliby, činnosti, znaky apod. Školní třída je nedílnou součástí v socializaci jedince a jeho vývoje. Dítě si ve třídě utváří nové sociální kontakty, rozvíjí své schopnosti a dovednosti, ale jejich cíle jsou určeny školou, která je kontroluje a dohlíží na ně. Školní třída se postupně přeměňuje a získává znaky neformální skupiny. Vzniká z neformálních vztahů, které jsou založeny na sympatiích a antipatiích. Jedná se o skupinu, která je formální, ale má silnou neformální vztahovou strukturu (Stříbrská, 2019). Michálková (2015) popisuje situaci ve třídě, z které vyplývá konflikt mezi žáky, kdy se žáci posmívají zkoušenému u tabule. Žák, který je zkoušen směřuje svoji soustředěnost právě na žáky, kteří se mu posmívají, a tím může být ovlivněna i výsledná známka. Hrouzek, Marková a kolektiv (2012) klima ve školní třídě popisují jako dlouhodobý jev, který je tvořen fyzikálními a psychosociálními faktory, které jsou tvořeny mezi účastníky skupiny. Jsou to vztahy mezi žáky a mezi žáky a učiteli. Ke klimatu třídy se vážou i vztahy ve třídě. Vztahy ve třídě může ovlivňovat řád, který se ve třídě mezi žáky určí. Mohou to být pravidla, jak se k sobě chovat a jak ne, co dělat v případně nepříjemné situaci, jak se chovat v hodině či o přestávkách. Tato pravidla mohou žákům i pedagogům usnadnit spolupráci a fungování ve vyučování. *Ve školní třídě se utvářejí a rozvíjejí rozmanité formální i neformální vztahy* (Gillernová, Krejčová, 2012, s. 71). I přes nastolená pravidla, která mají žáci dodržovat může docházet k narušování vztahů, a právě i klimatu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

Cílem výzkumu je prozkoumat, které druhy konfliktů vznikají u žáků v 1. třídě. Konflikty, které se odehrávají na každé základní škole, můžeme zkoumat v kterékoliv organizaci. Tento výzkum byl realizován na základní škole, která se nachází v Olomouckém kraji.

Ve své výzkumné práci jsem využila kvalitativního sběru dat, tedy pozorování žáků konkrétní 1. třídy. V následující kapitole je uveden výzkumný problém, poté cíle výzkumu, otázky výzkumu, výzkumný soubor, a jako poslední metoda sběru dat. V období dětství a dospívání je základní škola jedním z pilířů sociální konstrukce společnosti, která je součástí nás všech. Pro osobnostní rozvoj je důležité ve škole získávat znalosti a dovednosti, díky kterým si žáci osvojují své chování a hodnoty (Dvořák, 2015).

Beníšková (2007) poukazuje na adaptační období tak, že je u každého jedince individuální a může trvat různou dobu. Proto byla pro pozorování vybrána 1. třída, kterou navštěvuje 6 dívek a 8 chlapců, tedy celkem 14 žáků. Mezi nimi se nachází žák, který tuto třídu opakuje z důvodu vysoké absence a nezvládnutí školního vzdělávacího programu. Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a školním vzdělávacím programem byl žák přezkoušený formou závěrečné práce pro 1. třídu. Na základě hodnocené práce byl žák zařazen znovu do 1. třídy. V období dětství a dospívání je základní škola jedním z pilířů sociální konstrukce společnosti, která je součástí nás všech. Pro osobnostní rozvoj je důležité ve škole získávat znalosti a dovednosti, díky kterým si žáci osvojují své chování.

4.1 Výzkumný problém

Konflikty se mezi žáky na 1. stupni objevují snad na každé základní škole a jsou nevyhnutelné. Výzkum bude směřovat k prozkoumání podnětů vzniklých druhů konfliktů, protože pro mnohé z nich je přechod z MŠ na ZŠ velkým krokem, který spočívá v adaptaci na nové prostředí a nové tváře. Také nás bude zajímat role pedagogických i nepedagogických pracovníků při řešení konfliktů.

4.2 Cíle výzkumu

Hlavním cílem bakalářské práce je prozkoumat, které druhy konfliktů vznikají u žáků v 1. třídě. Na základě stanovených druhů konfliktů v kapitole 1.1 a 3.1 jsem zvolila dílčí cíle výzkumu.

Dílčí cíle výzkumu:

- Popsat, které typy konfliktů u žáků vznikají.
- Zjistit, jaká je hlavní příčina vzniku konfliktů mezi žáky.
- Odkrýt, zda se s konflikty žáci vypořádají sami.
- Odkrýt postup při řešení konfliktů s třídní učitelkou nebo asistentkou pedagoga.

4.3 Výzkumné otázky

Na hlavní a dílčí cíle výzkumu navazují zvolené následující výzkumné otázky:

- Jaké jsou druhy konfliktů, které vznikají mezi žáky?
- Co předcházelo vzniklým konfliktům mezi žáky?
- Dokážou se žáci s konflikty vyrovnat sami?
- Jaký byl postup při řešení konfliktu s vyučující nebo asistentkou pedagoga?

4.4 Metoda sběru dat

Výzkum je kvalitativně orientován a pro sběr dat bylo zvoleno pozorování. Podle Švaříčka a Šed'ové (2010) se jedná o pozorování přímé, kde se badatel účastní zkoumaného jevu zrovna když probíhá, a je využita i metoda nestrukturovaného pozorování. Právě z pozorování se mi naskytne možnost přímého náhledu do daných situací. Pomocí otevřeného kódování nejprve analyzujeme text, kterým je záznam z pozorování, ten rozčleníme na jednotky, tím může být slovo, sekvence slov, věta či odstavec. Poté každé jednotce přidělíme nějaký kód (jeho označení), který se odlišuje od ostatních a ty rozdělíme do kategorií. Po vytvoření seznamu kódů začínáme se systematickou kategorizací. Kódy seskupíme podle podobnosti nebo jiné vnitřní souvislosti.

4.5 Výzkumný soubor

Jako výzkumný soubor byla vybrána základní škola v Olomouckém kraji. Konkrétně tedy třída 1. ročníku, kde se nachází 6 děvčat a 8 hochů, ve věku od 6 do 8 let. V této třídě jsem realizovala výzkum formou přímého pozorování. Zde se nachází nejkonfliktnější žák, který se projevuje intrapersonálními konflikty, tedy hněvem a interpersonálními konflikty, což může mít za následek právě začlenění v kolektivu třídy.

4.6 Vlastní výzkum

Přímé pozorování, které je specifické svým přímým náhledem do situací, které ve třídě vznikají a odehrávají se, mi umožnilo nahlédnout do dění třídy a jejího klimatu. Do třídy jsem docházela každý den dle rozvrhu žáků. Celkově se jedná o 35 pozorovacích hodin. Každé ráno jsem se se žáky pozdravila a usadila se do zadní části třídy, kde se nacházela prázdná lavice. Konflikty, které se mezi žáky odehrály jsem měla v dané situaci možnost zachytit a zaměřit se na ně. Konkrétně se v této 1. třídě nachází žák, kterému byl na základě šetření ve speciálním pedagogickém centru přidělen asistent pedagoga dle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících z důvodu podpůrného opatření. Chlapec vykazuje známky hyperaktivity, se kterou je spojena neschopnost práce v hodině a má neustálou potřebu pohybu. Jeho sociální dovednosti nejsou dostatečně vyzrálé, tudíž narušuje chod vyučovacích hodin. Informace, které jsem získala, jsem začala zpracovávat v rámci praktické části. Došlo k zápisu z pozorování, poté byla využita metoda otevřeného kódování, z nichž vplynuly důležité kategorie a následné zpracování výsledků výzkumu.

5 ANALÝZA DAT

Výzkum proběhl ve dvou fázích:

V první řadě jsem využila metodu přímého pozorování. Ta proběhla ve 35 vyučovacích hodinách v předmětech: Český jazyk, Anglický jazyk, Matematika, Tělesná výchova, Výtvarná výchova, Hudební výchova, Prvouka a Pracovní činnosti, které odkryly dění ve třídě. Během pozorování jsem se zaměřila na žáky s konfliktním chováním. Třidu navštěvuje 6 dívek a 8 chlapců. V této třídě se konflikty objevovaly každý den, a to několikrát. Potýkaly se s nimi především chlapci. Vyskytovaly se zde konflikty intrapersonální, interpersonální, žák vs. žák a žák vs. učitel. V rámci konfliktů intrapersonální a interpersonální, kdy hlavně jeden chlapec a dva další, kteří se k němu neustále připojovali narušovali vyučovací hodiny. Nejčastěji se jedná o chrochtání, nepracování v hodině a nepozornost, vzájemné rozptylování, pokřikování na sebe a v neposlední řadě dochází i k vulgarismům. Dle obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) dle zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů budou žáci popisováni pouze začínajícím písmenem. Jedná se o žáky: „Z“, „J“, „D“ a nejkonfliktnější žák „S“.

V následující části jsem se zabývala souhrnem získaných údajů z doplňkového dotazníkového šetření ke klimatu třídy. Získaná data od respondentů jsou vyobrazena pomocí grafů, ty jsou řádně popsány a vyhodnoceny.

5.1 Kategorie a kódování pozorování

Získaná data jsem analyzovala dle Švaříčka a Šed'ové (2010), ti popisují pozorování přímé tak, že se badatel účastní zkoumaného jevu, když probíhá. Pomocí otevřeného kódování nejprve analyzujeme text, tedy záznam z pozorování, který rozdělíme na jednotky. Tím může být slovo nebo i sekvence slov, poté každé jednotce přidělíme nějaký kód (jeho označení), který se odlišuje od ostatních, a ty rozdělíme do kategorií. Po vytvoření seznamu kódů začínáme se systematickou kategorizací. Kódy seskupíme podle podobnosti nebo jiné vnitřní souvislosti.

Kategorie vyplývající z pozorování:

Kategorie	Pracovní kódy
1. Žáci v konfliktní třídě	Žáci
2. Konflikt ve školní třídě	Konflikt žák vs. žák Provokace spolužáka Agresivita vůči spolužákům Vulgární vyjadřování
3. Reakce učitele	Konflikt žák vs. učitel Přístup ze strany učitele
4. Role pedagogických pracovníků	Reakce vedení školy Role ředitele Role zástupkyně ředitele Činnost vyučující a asistentky pedagoga Úkony pedagogických pracovníků Jednání a reakce učitele
5. Předpisy o chování ve škole	Porušování třídních pravidel Nedodržování školního řádu
6. Vnitřní konflikt žáků	Nežádoucí projevy chování žáků Narušování třídního klimatu

Tabulka 1 Přehled kategorií a pracovních kódů z pozorování

1. kategorie – Žáci v konfliktní třídě

Zde jsem vyzorovala velkou různorodost žáků. V této třídě se nachází konfliktní jedinec, který je agresivní. Je to odezva na poznámku nebo příkaz, který byl směřován na žáka, u kterého to vyvolá odmítavou reakci.

Konfliktní žáci, kteří se ve třídě nacházejí a mezi kterými probíhá konflikt žák vs. žák jsou „D“ a „Z“ – „D“ „Z“ *shazuje pouzdro, utíká za „Z“, že mu jej shodil, „Z“ mu to vrací a ve třídě se dohadují, kdo komu něco shodil a po třídě se honí a nadávají si.* Asistentka pedagoga tuto situaci uklidnila slovním napomenutím a usazením žáků do lavice na svá místa, kde do zazvonění setrvali.

Ve vyučovacích hodinách jsou okamžiky, kdy se žáci mezi sebou baví, pokřikují na sebe, vykřikují a neposlouchají výklad vyučující, tímto nevhodným chováním jsou ostatní žáci negativně ovlivňováni. Žáci si kolektivně stěžují a upozorňují, že neslyší výklad paní učitelky a že je z případného řevu bolí hlava.

Další ze situací, která se ve třídě vyskytla, bylo neukázněné chování, kdy problematický žák „S“ (...) *vykřikuje a nadává nahlas přes celou třídu (...).* Tuto vzniklou situaci paní učitelka řešila slovní domluvou, kterou žák nepřijal a musel odevzdat deníček na poznámku, později jej odhodil přes třídu a nešel jej zvednout. Byl upozorněn, že se takto nemůže chovat a má sedět klidně na svém místě, ale i přesto v jeho neukázněném chování pokračoval a ostatní spolužáci si stěžovali, (...) *že přes jeho řev neslyší výklad (...),* ale „S“ nadále odporoval a nebyl ochoten pochopit pokyny vyučující, že má klidně sedět.

S neukázněným chováním se pojí i situace, kdy „S“ nevydržel sedět na svém místě a rušil žáky svým chozením po třídě. Konkrétně (...) *přichází blízko ke „Z“, chrochtá mu do obličeje (...),* tím narušil jeho soustředěnost na výuku. Nadále se choval neukázněně, kdy (...) *dvěma spolužákům zařval do ucha „baf“ a pokazil jim jejich psaní do sešitu.*

Jeho neuvážené chování ovlivňovalo dění ve třídě i její klima. V takovýchto případech není žák schopen porozumět pokynům a příkazům vyučující nebo asistentky pedagoga, které se snaží jej usměrnit. Jedno z řešení byl odchod žáka s asistentkou pedagoga do prázdné třídy, kde se mohl uklidnit, případně se soustředit na probíranou látku ve výuce za pomoci asistentky.

2. kategorie – Konflikt ve školní třídě

Tato kategorie popisuje konflikty mezi žáky, vulgární vyjadřování, agresivitu a provokaci vůči spolužákům.

Vyskytl se konflikt žák vs. žák, kdy (...) „T“ *vzal spolužačce figurku a nechtěl ji jí vrátit*. Žáci se na začátku vyučovací hodiny dohadovali a nebyli schopni se domluvit, proto se do situace vložila třídní učitelka. Chlapce slovně upozornila, ale to nestačilo a pokračoval v diskusi se svou spolužačkou o zmíněné figurce. Vyučující opět žáka oslovila a zdůraznila mu, že musí spolužačce figurku buďto vrátit nebo donést jinou, ten souhlasil a druhý den donesl novou.

Příčiny vzniku konfliktů v této školní třídě jsou různé a z pozorování vyplývá, že se jedná např. o agresivitu s častým projevem vulgarismů a obtěžováním spolužáků.

Konflikty nejvíce způsobují zmiňovaní žáci, kdy „S“ spolužákovi vezme pouzdro, z něj vytáhne pomůcky a hází s nimi po ostatních spolužácích (...) (*guma, tužka, hadřík*) (...), (...) *dělá nevhodné věci s tužkou, dělá „že kouří“ a pobíhá s ní v puse*. Další z konfliktů mezi žáky byla situace, kdy „D“, který *má v ruce papuči, se kterou ohrožuje „Z“*. Tyto konflikty proběhly především o přestávce, kdy na třídu dohlížela asistentka pedagoga a příslušný dozor na chodbě. Žák byl v momentě upozorněn, že tyto věci nemá dělat a musel se spolužákovi omluvit.

Jedna ze situací byla, kdy *Po příchodu do třídy z tělocvičny „S“ neposlouchá, kope do spolužáků, nadává jim a je agresivní. Na několikátý pokyn není schopen se převléct a mluví sprostě*. Chlapec preferuje druh fyzického ubližování, a to již zmíněné kopání, ale agresivitu projevuje i slovně. V jedné z vyučovacích hodin nastal moment, kdy *paní učitelka „S“ vrací sešit na lavici a ten si jej shazuje na zem (...)*, k tomu přidává i vulgarismy, které říká anglicky. Na to jej vyučující upozorňuje, že se to nesmí a může být vykázán do ředitelny.

Vzniklé problémy byly řešeny nejprve slovním upozorněním a dialogem, pokud jim nebylo uposlechnuto, byla napsána poznámka.

3. kategorie – Reakce učitele

Poukázala jsem na konflikt žák vs. učitel a na přístup učitele k žákům, který je velmi kladný, a to i přes konflikty, které se odehrály. Žáky se učitelka vždy snažila nejprve motivovat a jejich nevhodné chování či vyrušování se snažila řešit vzájemnou dohodou. Pokud reakce žáků byla negativní a situace byla neúnosná a narušovala klima třídy, byla nucena o jejich nevhodném chování informovat rodiče. (...) *v případě žáka „J“ pokud budou problémy gradovat, zavolá se matce.*

Při konfliktní situaci mezi spolužáky, ve které se jednalo o figurku, bylo nutné zapojení třídní učitelky. Žáci nebyli schopni dojít ke společné domluvě a vzájemnému kompromisu, aby byli oba spokojeni. Žáka požádala, aby spolužačce donesl novou nebo ji danou figurku vrátil. Následující den se paní učitelka ptala, zda se tato situace vyřešila a žákyně odpověděla, že ano, novou figurkou. S její pomocí byl konflikt vyřešen.

U konfliktu žák vs. učitel došlo ke slovnímu vyjádření. Po upozornění třídní učitelky, že má mít žák ve vyučovací hodině mobilní telefon schovaný reagoval negativně, a i přes upozornění vyučující, aby se nehádal a telefon ihned schoval „S“ vyučující (...) *řiká, aby se nehádala ona s ním (...).* Vyučující tuto situaci řešila nejprve upozorněním, i přes to žák stále (...) *vykřikuje a nadává nahlas (...),* poté přišla na řadu výzva k odevzdání deníčku a následná poznámka.

Vyučující a asistentka pedagoga nám poukázala na jejich práci, která je velice důležitá a intenzivní hlavně v jednání se žáky. Jednaly klidně a snažily se vždy vyslechnout veškeré důvody, proč konflikt nastal. V případě kdy „S“ nedokázal udržet pozornost a narušoval děj hodiny, třídní učitelka požádala asistentku, aby jej (...) *vzala a odvedla do prázdné třídy, kde s ním procvičovala sama probíranou výuku.* Tento jedinec byl po oddělení schopný soustředit se a spolupracovat. Žák měl problém udržet pozornost a odmítal pracovat v hodinách.

4. kategorie – Role pedagogických pracovníků

Dalšími pedagogickými pracovníky, kteří se s konflikty zabývali byli ředitel a také zástupkyně ředitele.

Chování, které žák projevoval, dosáhlo stupně, ve kterém třídní učitelka nedokázala žáka usměrnit a musel být zapojen další pedagogický pracovník. Důvodem pro zapojení dalších pedagogických pracovníků bylo agresivní chování, kdy „S“ házel věcmi spolužáků, nadával jim, nepracoval a nespolupracoval s vyučující. Tato situace byla vyřešena odchodem do ředitelny a následnou domluvou ze strany zástupkyně ředitele, kdy žák dostal slovní pokárání. Po příchodu do třídy nedodržel dané sliby a choval se nevhodně, (...) *ostatním žákům shazuje věci a pod rukami jim bere pracovní listy*. Žák byl znovu vyslán do ředitelny, kde byl přijat zástupkyní ředitele i samotným panem ředitelem. Ti se ho zeptali, co se stalo a co udělal. Žák řekl veškeré své nevhodné chování (nadávání, házení věcmi apod.) a na to ředitel školy odvětil (...) *že pokud takto bude ohrožovat žáky (házením předmětů), tak bude přivolán jeho otec, aby si jej vyzvedl (...)*, žák slíbil, že bude hodný a přivolání otce nebude potřeba.

V anglickém jazyce neměl žák vypracovaný domácí úkol, u kterého už měl z předešlé vyučovací hodiny poznámku. Danou poznámku zaškrtnal červenou pastelkou, i přes to, že se to nesmí a byl na to vyučující upozorněn. Byla mu tedy připsána druhá, aby si ji rodiče mohli přečíst, ale i tu žák zaškrtnal a vykazoval agresivní chování kopáním do aktovky, nadávkami a shozením si pouzdra. Vzhledem k porušování kázně ze strany žáka byl do hodiny povolán ředitel, který si se žákem nejprve promluvil a poté zůstal na hospitaci, kde pozoroval jeho chování. I přes to, že byl ve třídě přítomen ředitel, (...) „S“ *v hodině zlomil tužku a tuhou na zemi udělal čmouhy, které musel vygumovat*. Jelikož neměl v pořádku pouzdro z předešlé situace, kdy házel věcmi po třídě, žácích i vyučující, šel za vyučující a požádal ji o vrácení gumy a tužky. *P. učitelka se jej zeptala, zda už to po ní nebude házet, slíbil že ne*. V návaznosti na tuto situaci (...) *se pan ředitel „S“ zeptal, zda po paní učitelce tužku opravdu hodil, ten odpověděl že ano a nechal jej posadit*.

I přes domluvu s ředitelem stále nedodržel stanovená pravidla a odmítal spolupracovat.

5. kategorie – Předpisy o chování ve škole

Pod tuto kategorii spadá porušování třídních pravidel a nedodržování školního řádu. Třídní učitelka žáky seznámila se školním řádem, který je důležitý pro správný chod školy, vymezuje povinnosti žáků, ale i to, jak se žáci mají chovat ve vyučování a o přestávkách. Ale i přes to ho nedodržují. Žáci mají za povinnost plnit pokyny pedagogických pracovníků, ale i nepedagogických, tedy asistentek pedagogů.

Mezi další povinnosti mimo jiné patří i včasný příchod do školy a přichystání si věcí na vyučovací hodinu. Nastala situace, kdy do třídy přišel „D“ se „Z“ a po vytažení pouzdra na lavici „D“ „Z“ *shazuje pouzdro, utíká za „Z“, že mu jej shodil, „Z“ mu to vrací a ve třídě se dohadují, kdo komu něco shodil a po třídě se honí a nadávají si.* Žáci jsou napomenuti a „D“ je usměrněn, aby se usadil do lavice a ať (...) *nachystá si věci na další hodinu.*

Na začátku školního roku byla nastolena třídní pravidla: dodržování hygieny, vzájemná pomoc, vypůjčené věci vracet na své místo, ve třídě nekřičet, neběhat, nevyrušovat, nechodit na 2. stupeň. I přes to nastala situace, kdy „S“ *zase neposedí, poskakuje přes třídu a padá na zem, to samé i „D“.* Tito žáci byli třídní učitelkou upozorněni na nevhodné chování, a byli požádáni o usazení se zpět na svá místa. O přestávkách mají žáci dovoleno chodit do druhého patra, ale ne na 2. stupeň mezi starší žáky, i přesto tohle pravidlo bylo porušeno. Konkrétně „S“ byl upozorněn že (...) *mezi žáky vyšších ročníků nemá chodit (...), protože tam dělá nepořádek.*

Žáci mají povolený nosit mobilní telefon do školy, ale mají přísný zákaz používat jej ve vyučovací hodině, jelikož správně do školy vůbec nepatří. V třídních pravidlech, ale i ve školním řádu je zaznamenáno, že mají mít v průběhu vyučovacích hodin vypnutý mobilní telefon. Následkem může být napomenutí nebo třídní důtka. Telefon je zakázán z důvodu chodu výuky a výkladu vyučujícího. I přes to „S“ ve vyučovací hodině *vytahuje telefon (...),* a tím porušuje vnitřní řád třídy i školy. „S“ je (...) *upozornění, že to nemá dělat, přichází na řadu upozornění paní učitelky, že jej má schovat do aktovky, a ne do kapsy (...).*

6. kategorie – Vnitřní konflikt žáků

Tato kategorie pokrývá nežádoucí chování žáků a narušování třídního klimatu. Spolupráce žáků s vyučující byla i přes některé konfliktní situace kladná, ale vyjadřování emocí bylo negativní, odehrávaly se totiž v jejich nitru.

Intrapersonální konflikt se u žáka projevil tak, že měl své průpovídky a (...) *emoce vychází našťvaností na povrch (...)*, protože odmlouval a nechtěl vyučující předat deníček na poznámku. S vnitřním bojem narušoval i klima třídy, protože jej projevoval ve vyučovací hodině. Tím narušil pozornost žáků na učivo a dění ve třídě.

Se žáky byly využité i hry, kdy se v českém jazyce jednalo o to, kdo rychleji přečte ukázanou slabiku a v matematice šlo o „Početního Krále“, kdy žáci ve dvojicích či trojicích závodili, kdo příklad rychleji spočítá. V těchto hrách se vyskytl vnitřní konflikt, který žák dával najevo svým nepříznivým chováním – *Při hře Matematického krále „Z“ prohrál, tluče do stolu a má průpovídky (...)*. Vyučující žáka na toto chování upozornila a poprosila jej, aby se v klidu usadil a nechal hru ostatní dohrát, ale neuposlechl a dostal poznámku.

Mezi vnitřní konflikty žáků patří i apetence – averze, kdy žák „S“ (...) *má odevzdat deníček na poznámku, ten (...) hází deníček přes celou třídu a není schopen a ochoten jej zvednout*. Pro žáky jsou tyto situace velice nepříjemné, ale jsou vyvolány jejich chováním, ale i přes nepříjemný pocit a vystupování je musejí udělat. Lze zařadit i situaci, kdy žák „S“ přišel zpět z ředitelny do třídy, kde (...) *se musel omluvit mně, žákům, paní asistentce i třídní učitelce za nevhodné chování*. Tato situace v něm vyvolala nepříjemný pocit, ale musel se s touto situací vyrovnat.

Jako další byl „D“, který dostal poznámku za nevhodné chování (...) *p. učitelka jej vyzívá, ať se jde podívat, jak mamince přes p. ředitele píše (...)*. Je to pohled na situaci, která poukazuje na vnitřní nepříjemný konflikt žáka, který věděl, že dostane poznámku a musel se s ní smířit, i když nechtěl.

I „Z“ se musel vyrovnat s vnitřním konfliktem. Za nevhodné chování dostal poznámku, protože (...) *tluče do stolu a má průpovídky a zpívá si a k tomu všemu (...) svačí v hodině (...)*. Své emoce vydal na povrchu zlostí, tedy že (...) *zahazuje sešit do aktovky, nepracuje a vykřikuje*.

5.1.1 Interpretace výsledků pozorování

V rámci pozorování se mezi žáky konflikty objevovaly každý den. Z hlediska sociální stránky prostředí docházelo k verbálnímu chování, k neverbálním projevům a k dynamické charakteristice, kterou jsou gesta, mimika a další. Konflikty, které rozdělil Krivohlavý (2010), viz. kapitola 1.1 Typologie konfliktů, se ve třídě vyskytovaly konflikty intrapersonální, které jsou vyjadřovány emocemi a vnitřními pocity, interpersonální nebo skupinové, kterými žáci vyjadřovali své mezilidské konflikty, tedy již zmiňovaným verbálním vyjadřováním (komunikací mezi nimi) a neverbálním vyjadřováním (výrazy v obličejích). Konflikty se řešily buďto rozhovorem s jedinci či skupinou ve třídě nebo individuálně. Bylo důležité k žákům přistupovat tak, aby nenabíli dojmu, že mu třídní učitelka nebo asistentka pedagoga není ochotna pomoci. Na místě bylo vyslechnutí žáků tak, jak to z jejich pohledu viděli oni. Vyučující při řešení konfliktů měla profesionální přístup a klidné vystupování, snažila se projevit svou empatii, aby žákům ukázala, že je chápavá.

Ve třídě vznikají především konflikty interpersonální, tudíž žák vs. žák, zde docházelo k mnoha konfliktům, ale zejména např. ke shoení pouzdra a následné hádce případně vulgarismům a žák vs. učitel, kde došlo ke konfliktu ohledně chování žáka, kdy nebyl schopný přijmout pokyny třídní učitelky, asistentky pedagoga nebo vyučující angličtiny, k tomu i intrapersonální konflikty, které vykazoval žák svým hněvem. U dílčích cílů jsem se zaměřila na popis vzniklých konfliktů. U děvčat se konflikt vyskytl pouze jednou, a to žák vs. žák, kdy se jednalo o odcizenou figurku. Tato situace byla vyřešena za asistence třídní učitelky. Především se objevovaly konflikty u chlapců a mezi nimi, tedy žák vs. žák. Nastal i konflikt žák vs. učitel kdy se nejkonfliktnější žák hádal s třídní učitelkou, i vyučující cizího jazyka. Poté došlo ke konfliktům intrapersonálním, kde žáci ukázali především své emoce, tedy hněv při střetu se spolužákem a interpersonální, kdy došlo ke konfliktu mezi jedinci, tedy hádka a následné vulgarismy či agresivita. Jako další dílčí cíl bylo zjistit, jaká je hlavní příčina vzniklých konfliktů mezi žáky. Dle teoretické části 1.2 Příčiny konfliktů se jedná o chyby ve výchově, kdy zřejmě žák zažil podobné chování v rodině a pravděpodobně v takovémto prostředí vyrůstal, tím přenáší nežádoucí chování do třídy. Následující cíle měly odhalit, zda se žáci s konflikty vypořádávají sami a postup při řešení konfliktů s třídní učitelkou nebo asistentkou pedagoga. Konflikty řešila vyučující nebo asistentka pedagoga, z toho vyplývá, že žáci nejsou schopni konflikty řešit sami.

Mnoho situací, které se ve třídě, ale i na chodbě udály, jsem měla možnost vypořádat. Ty si nyní více v daných kategoriích rozebereme.

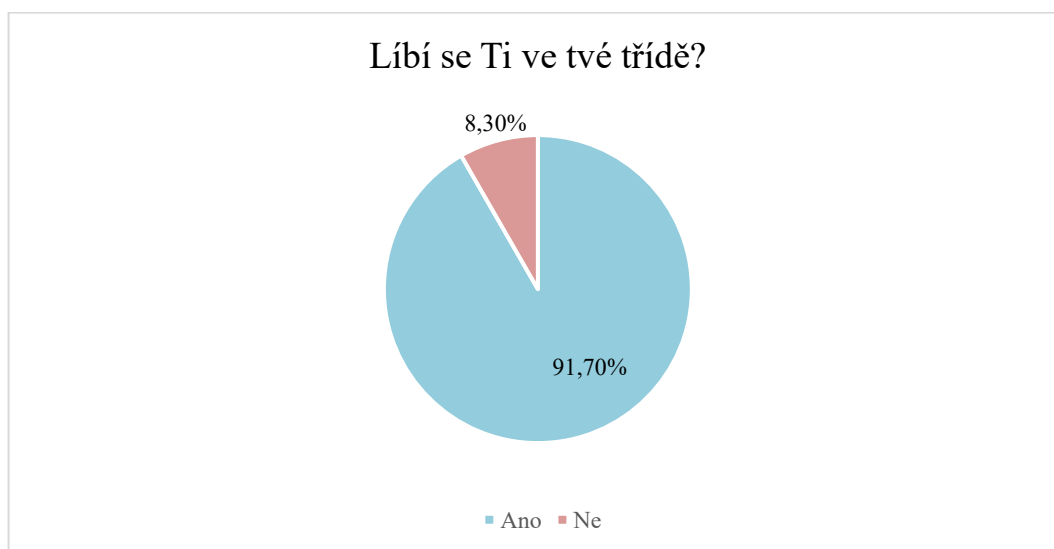
5.2 Dotazník

Dotazník obsahuje patnáct otázek zaměřujících se na klima ve školní třídě. Otázky jsou uzavřené s odpověďmi ano/ne. Respondenti budou moci uvést pouze jednu odpověď, zpracování bude v elektronické formě s pomocí třídní učitelky a asistentky pedagoga. Dotazník obsahuje úvod, kde se respondentům představím, a sdělím k čemu je dotazník určen, k jakým účelům a že je zcela anonymní.

Návratnost dotazníků – Dotazník byl zaslán třídní učitelce a p. asistentce, které je s dvanácti žáky vyplnili a navrátili je. Účastnilo se jej 6 dívek a 6 chlapců, zbývající 2 žáci byli nemocní a dotazníku se nezúčastnili.

Vyhodnocení dat – Získaná data od respondentů byla vyobrazena pomocí grafů. Jednotlivé otázky (viz. příloha I) a grafy řádně popíšu a vyhodnotím. Z odpovědí respondentů lze vyčíst:

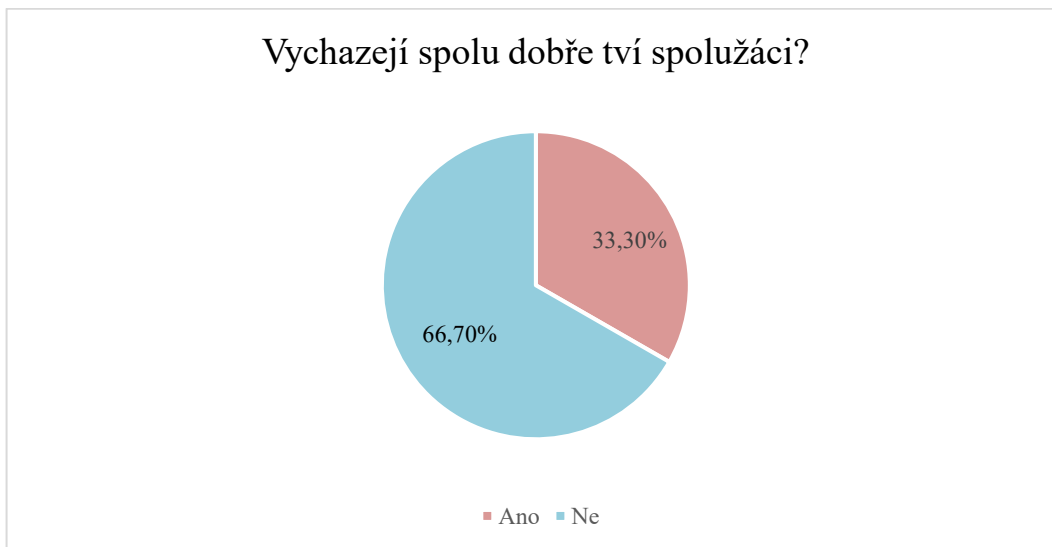
1. Otázka – Zúčastněných respondentů bylo 6 dívek a 6 chlapců.
2. Otázka – V grafu můžeme vidět, že se 11 žákům v jejich třídě líbí zbylému jednomu ne. Na žáky působí aspekty dle kapitoly 2.2 Klima třídy. Právě těmi mohou být žáci ve škole značně ovlivněny.

Graf 1 Jak se žákům ve třídě líbí

3. Otázka – Odpověď na tuto otázku byla jednotná (12). Každý žák má ve třídě kamaráda nebo kamarádku, to poukazuje na dobré vztahy mezi žáky ve třídě.

4. Otázka – Z celkového počtu 12 žáků odpověděli 4, že spolu vycházejí dobře a 8 žáků odpovědělo že ne. Negativní odpovědi převyšují pozitivní, a tak z grafu vyplývá, že spolu někteří žáci dobře nevycházejí, což může být způsobené nesprávným vývojem vztahů mezi žáky.

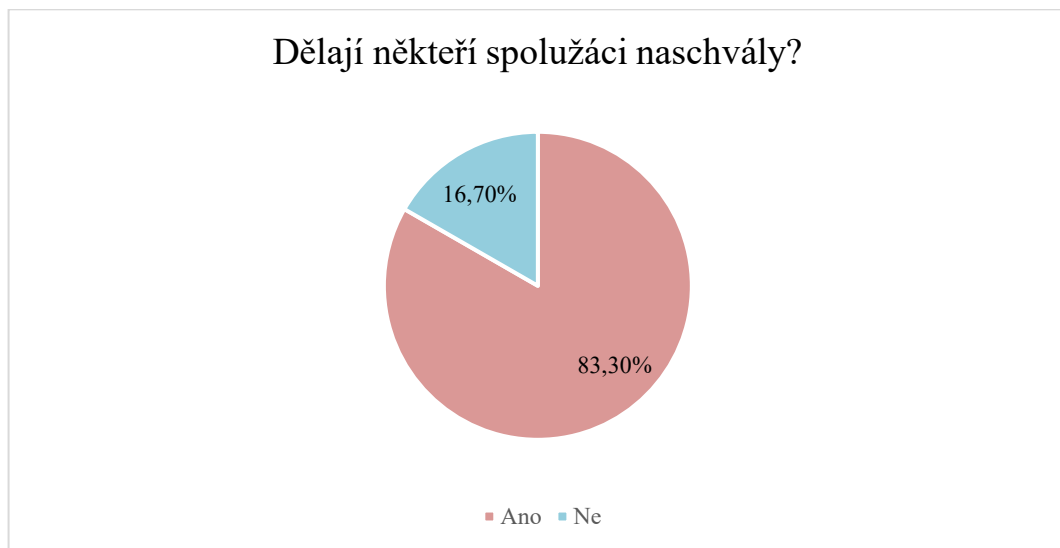
Graf 2 Vztahy mezi žáky

5. Otázka – Zde se žáci měli zamyslet, zda se spolužáci často hádají. Výsledky této otázky jsou bohužel pozitivní, tedy tak, že 8 žáků odpovědělo, že se spolužáci často hádají a 4 žáci odpověděli ne. Z grafu lze vyčíst, že žáci vnímají vzniklé konflikty, tedy hádky a tím je narušeno klima ve třídě.

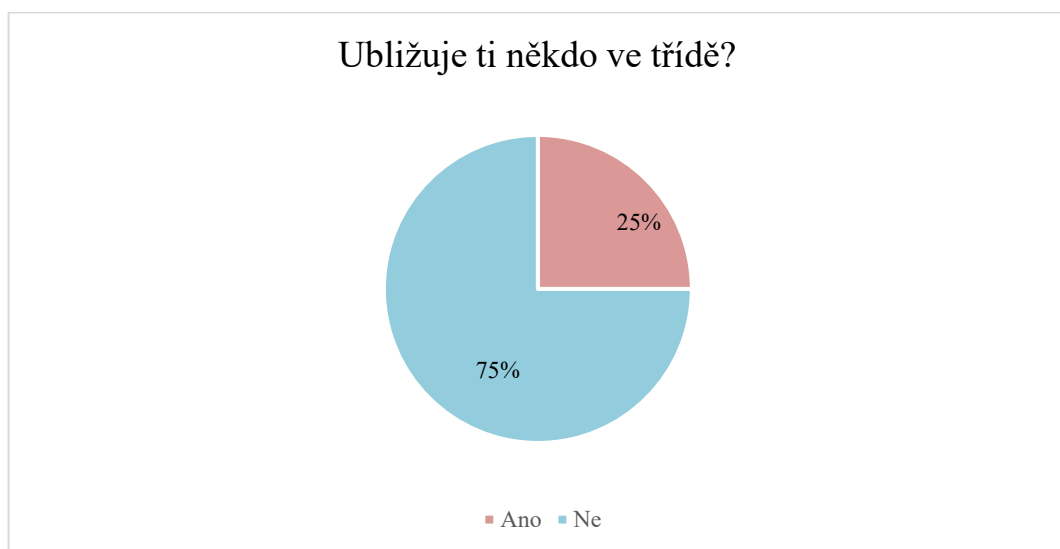
Graf 3 Žáci a hádky

6. Otázka – Z této otázky vyplývá, že si většina žáků, tedy 10, dělá naschvály a 2 žáci odpověděli že ne. Zde se potvrzuje to, že mezi žáky vznikají určité konflikty.

Graf 4 Žáci a naschvály

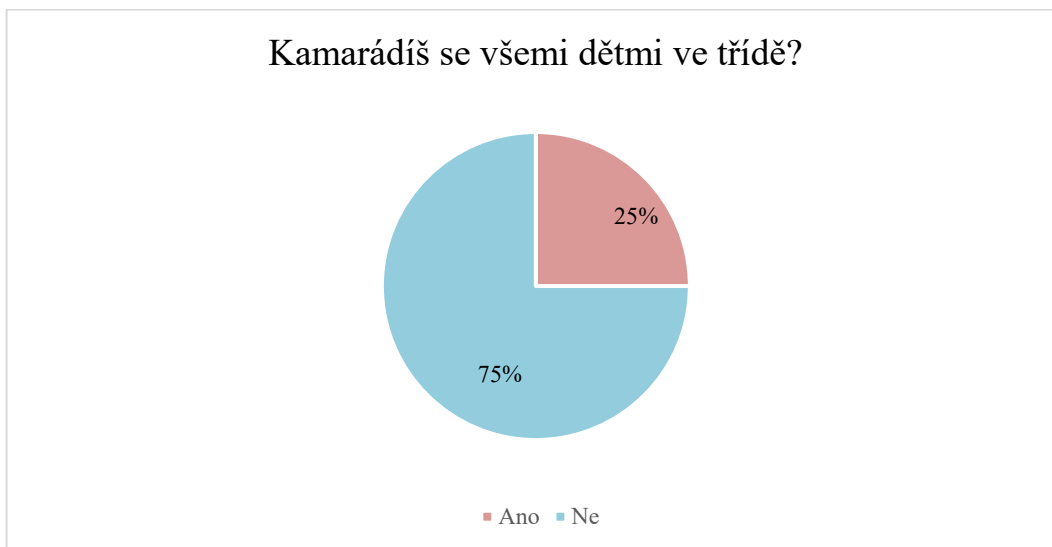
7. Otázka – Na otázku odpověděli 3 žáci, že jim někdo ve třídě ubližuje. Z celkového počtu respondentů 9 žáků odpovědělo, že jim nikdo ze třídy neubližuje.

Graf 5 Ubližování mezi žáky

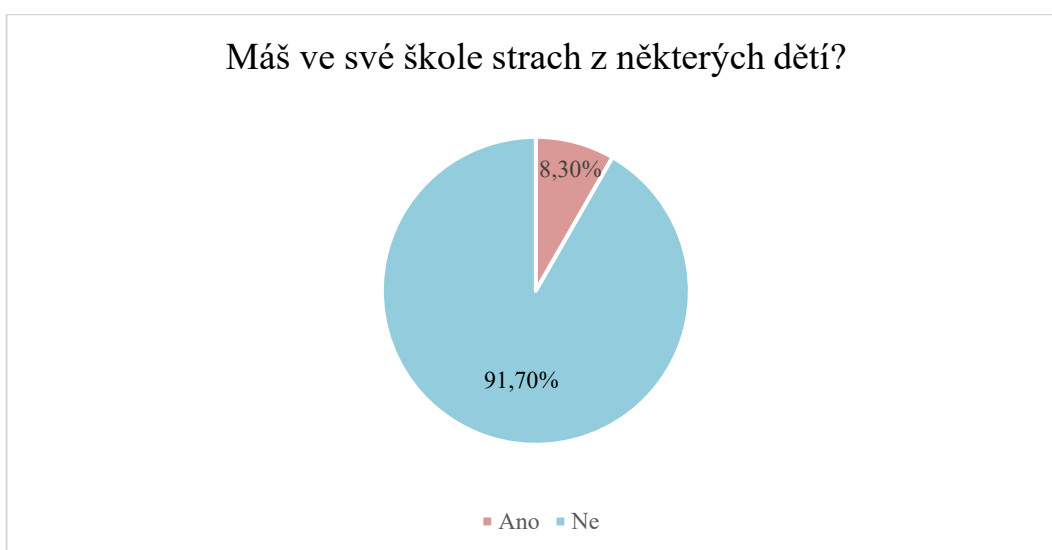
8. Otázka – Jednoznačná odpověď od všech žáků (12) poukazuje na to, že má kamaráda/kamarádku, které/mu by se svěřil/a.

9. Otázka – 3 žáci odpověděli, že kamarádí se všemi dětmi ve třídě, ale 9 žáků ne. Někteří mohou mít vybudovaný sociální vztah z MŠ a tím lépe navazují nové kamarádské vztahy.

Graf 6 Míra kamarádství ve třídě

10. Otázka – Jednotná odpověď všech respondentů (12) ukazuje 100 % důvěru ke svému třídnímu učiteli a paní asistentce. Důvěra k třídnímu učiteli je klíčová, je tedy důležité, že žáci své třídní učitelce i asistentce pedagoga důvěřují.
11. Otázka – Z odpovědí je patrné, že jeden žák má ve škole strach z některých dětí a 11 žáků ne.

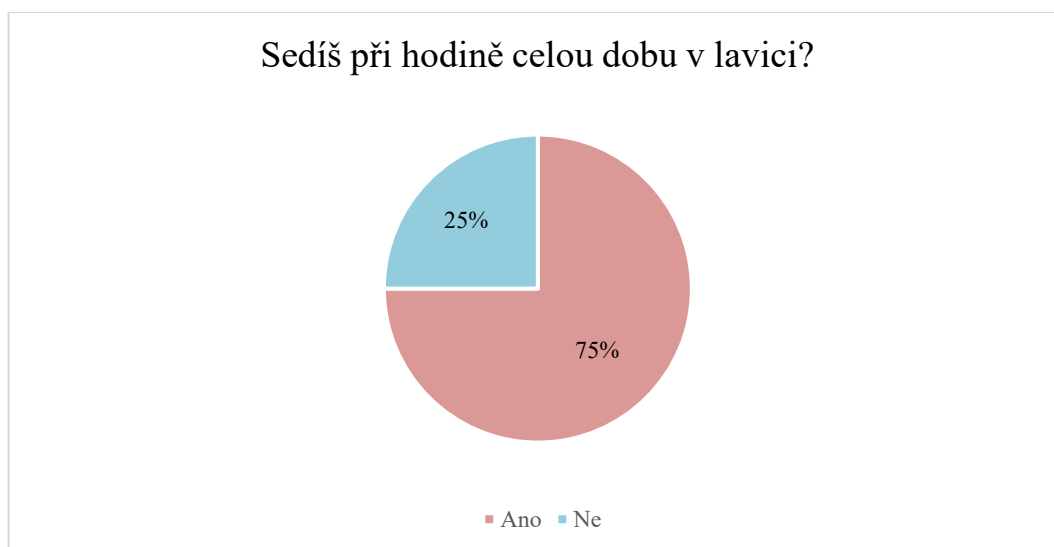
Graf 7 Míra strachu z ostatních dětí

12. Otázka – Na otázku ohledně respektu k dospělému na škole odpověděl 1 žák tak, že má ve škole z dospělého respekt a 11 žáků že ne. Žáci se musejí podřídit určitým pravidlům a nárokům pedagogů a asistentkám pedagoga i přes to, že se jim to nelíbí. Nesouhlas mohou vyjadřovat vzdorem a negativními emocemi.

Graf 8 Míra respektu vůči dospělým ve škole

13. Otázka – Z celkového počtu dvanácti respondentů odpovědělo 9 žáků tak, že sedí při hodině celou dobu v lavici a 3 žáci ne. Tito žáci nevydrží sedět soustředěně v lavici a usilují o pozornost vyučujícího.

Graf 9 Chování žáků v hodině

14. Otázka – Spokojenost žáků ve škole je výborná, tedy 100 %. Poukazuje to na přívětivou atmosféru ve škole, její zázemí a aspekty z kapitoly viz. 2.2 Klima třídy. U žáků je tedy větší pravděpodobnost, že budou úspěšní v učení a dosahování svých cílů.
15. Otázka – Všech 12 respondentů v dotazníkovém šetření uvedlo, že se ve třídě setkávají se spolužákem, kterého označují za zlobivého. Tím mohou být myšleni žáci, kteří vyvolávají konflikty a účastní se jich, vyrušují v hodině a nevhodně se chovají i o přestávkách. Zlobivý žák může být ve třídě nejen pro vyučující, ale i pro ostatní žáky obtížným a rušivým.

5.2.1 Interpretace výsledků dotazníku

Výsledky šetření dotazníku pro žáky 1. třídy mají informativní charakter. Cílem dotazníku bylo zmapovat třídní vztahy mezi žáky a klima třídy. Dotazník sloužil jako doplňková metoda k pozorování, abych danou problematiku mohla analyzovat i ze strany žáků. Podle Pekařové (2010) se ve třídě utvářejí vztahy mezi žáky, které ovlivňují práci ve třídě po celý školní rok.

Z výsledků dotazníkového šetření a grafu je patrné, že se ve třídě nacházejí žáci, kteří spolu dobře nevycházejí (otázka č. 4), to může být způsobené konflikty, které vznikaly ve třídě a nesprávným vývojem vztahů mezi žáky, čehož si vyučující nemusí povšimnout. Žáci se často hádají (otázka č. 5), to je způsobeno nevhodným chováním žáků. To, že si dělají naschvály (otázka č. 6), dokazuje pozorování, ve kterém došlo např. ke shození pouzdra, to poukazuje na vzniklé konflikty mezi nimi, a tím narušené klima školní třídy. Podle Pekařové (2010) má na klima třídy vliv i rodina. Jedná se o to, zda je rodina úplná nebo neplná, jestli je žák jedináček nebo má sourozence, jaké mají vztahy mezi jednotlivými členy rodiny a jaké jsou jejich postoje, názory a vzorce chování. Právě tyto aspekty ovlivňují žáky v jejich chování, činnostech, vědomostech a zkušenostech, které mohou působit kladně či záporně. V hodině někteří žáci nesedí na svých místech (otázka č. 13), to dokazuje i pozorování, při kterém docházelo k nesoustředěnosti žáka „S“ a jeho vyrušování v hodině chozením po třídě. Dle otázky č. 15 jsou někteří žáci hodně zlobiví, tím je narušen nejen průběh vyučování, kdy je rušena vyučující při výkladu, ale i soustředěnost ostatních žáků na probíranou látku a klima třídy. Všechny tyto aspekty mohou způsobovat veškeré konflikty, které ve třídě mezi žáky jako jedinci vznikaly.

Výsledky poukázaly na to, že i přes negativní projevy žáci mají mezi sebou kamarády (otázka č. 3), se kterými si rozumí a jsou ve škole spokojení (otázka č. 14). Ve třídě se líbí většině žákům (otázka č. 2), což může být způsobeno vzhledem samotné třídy, výzdobou a jejím uspořádání. Pekařová (2010) z praxe popisuje, že je prostředí ovlivňováno barvami tříd, nábytkem a dalším vybavením pro žáky. Především kladným vztahem k třídní učitelce a asistentce pedagoga, které dohlíží na chod třídy a upevňují v ní sociální vztahy. To poukazuje i na důvěru žáků k třídní učitelce i asistentce pedagoga, která je ze strany žáků 100 % (otázka č. 10). Pekařová (2010) popisuje učitele, že i on přispívá k dobrému, bezpečnému a klidnému klimatu ve třídě. Odvíjí se to od jeho pedagogické dovednosti, které do vyučování vkládá.

Tyto výsledky jsou vztaženy na určitou skupinu žáků a výsledky nejsou zobecnitelné.

6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Jelikož jsou konflikty běžnými problémy ve školách, je důležité je řešit rychle a efektivně. Vzniklé konflikty z pozorování žák vs. žák je vhodné řešit rozhovorem – požádat žáky o vyslechnutí jeden druhého, tedy jejich názoru, aby řekli, co je konkrétně trápí. Je důležité zjistit, co konflikt způsobilo a pomoci žákům najít řešení, které by problém vyřešilo. Podstatné je, aby byli vyučující nebo asistentky nestranní a neutrální. I po vyřešení konfliktu je vhodné situaci nadále sledovat, aby se konflikt neopakoval. Pokud konflikty gradují, jsou vysokého stupně a žáci nerespektují pravidla třídy, je vhodné zvážit zpřísnění pravidel, tedy možné další tresty v souladu s pravidly školy. Každý konflikt je jiný a vyžaduje individuální přístup, je nutné se jim věnovat a neignorovat je, aby nedocházelo k jejich zhoršení a tím negativně neovlivňovaly třídu jako celek.

U konfliktu žák vs. učitel jsou hlavní příčinou rozdílné názory nejen na výuku, ale i na nedorozumění, nepřiměřené očekávání nebo způsob vedení výuky. Pokud k takovému konfliktu dojde je podstatné jej řešit ihned, nejlépe zase komunikací, aby měl žák i učitel možnost vyjádřit svůj pohled na věc a porozuměl druhé straně. Při řešení konfliktu by měl mít učitel klidný postoj, aby nejednal impulzivně a pokusil se se žákem najít vhodné řešení problému. Žáci musejí především respektovat daná pravidla třídy, pokud je nerespektují a s vyučujícím se neshodnou, je vhodné zapojit další pedagogické pracovníky (ředitele, školního psychologa ...) nebo rodiče. Takto bylo učiněno i při pozorování, kdy žák neuposlechl pokynů vyučující a do konfliktu musel zasáhnout ředitel školy.

Řešení intrapersonálních konfliktů je z mého pohledu velice obtížné, protože jsou to naše vnitřní konflikty. Je zapotřebí abychom se vypořádali sami se sebou. Důležitým řešením je vyjádření vlastních pocitů někomu druhému. V tomto případě komunikace s vyučujícími nebo asistentkami, kdy může dojít k lepšímu pochopení v dané situaci. Při vyjádření nesouhlasu žáka v konkrétní situaci, díky otevřené komunikaci s vyučující/m nebo asistentkou, může dojít k případnému kompromisu, aby byly uspokojeny obě strany.

I interpersonální konflikty mezi jedinci je nejlépe řešit komunikací, při které žáci vyjádří své pocity a myšlenky v daném konfliktu. Významné je vyslechnout obě strany a vést žáky k vyřešení konfliktu mezi nimi. Spolupráce v této situaci by mohla nalézt praktické řešení, které by vyhovělo oběma stranám a žáci by se na něm měli společně podílet. Pokud se žákům konflikt nedaří vyřešit, je podpora učitele žádoucí pro přispění k vyřešení konfliktu.

V případě dotazníkového šetření byly zjištěny nedostatky ve třídě. Z mého pohledu těmi nejpodstatnějšími jsou, že žáci spolu dobře nevycházejí, často se hádají, dělají si naschvály a v hodině nesedí na svých místech.

Jak již bylo zmíněno, žáci spolu nemusejí vycházet z důvodu nesprávného vývoje vztahu mezi nimi. Aby spolu lépe vycházeli a utvrdili si mezi sebou sociální vztahy, mohla by být nápomocna další společná pravidla, která by se týkala pouze tohoto tématu. I diskuse při třídnické hodině by mohla být užitečná při řešení přijatelného a nepřijatelného chování. Žáci by sami mohli navrhnout a doplňovat seznam pravidel, která by společně vytvořili a byla by pro všechny žáky přijatelná. Mohli by tak vyjádřit své pocity a vytvořit si prostředí, ve kterém by se cítili lépe. V případě 1. třídy, která byla pozorována, by mohly být i aktivity, které žákům pomohou lépe se poznat a zlepšit jejich vzájemné vztahy. Mohla by to být hra, ve které žáci budou sedět v kruhu na koberci a budou si říkat své zájmy, koníčky, oblíbená jídla, místa apod. Poté by utvořili skupinky dle společných aktivit a s pomocí vyučující a asistentky pedagoga by vytvořili na dané téma plakát nebo projekt. Takto by mohli společně podpořit jejich vzájemnou spolupráci a upevnění vztahů mezi nimi.

Hádky se mezi žáky sice vyskytují běžně, ale v této třídě je vnímali i ostatní žáci a hádky tak narušovaly třídní klima. Hlavním důvodem vzniku hádek bylo nevhodné chování jednoho žáka vůči druhému. Tyto hádky jsou obtížné jak pro žáky, tak pro učitele. Ti by ale měli vědět, jak správně a úspěšně spolupracovat se žáky a pomoci jim tyto konflikty vyřešit. Zde by mohla být nápomocná hra „Člověče, nezlob se“, kterou by si mohli zahrát třeba v družině či školním klubu. Žáci by si rozvíjeli svou spolupráci mezi sebou, a především reakci ať už na výhru či prohru.

V případě naschválů je důležité pochopit důvod, proč vznikají. To může být z různých příčin, kterými jsou nuda nebo že se žáci snaží upoutat pozornost ostatních žáků, vyučující/ho a asistentky pedagoga na sebe samotné. Aktivity, kterými by bylo možné snížit míru nudy v hodině je žáky aktivně zapojovat do výuky. Tím může být hra na učitele, zapsání příkladu na tabuli nebo psaní písmen do vět. Žáky je potřebné dostatečně motivovat a podporovat k pozitivnímu chování a těmto aktivitám, a ukázat jim, že je jejich snaha ceněna. Pokud jsou to naschvály o přestávkách, je nutné stanovit jasná pravidla a důsledky za nesprávné chování. Tím by mohla být společná aktivita jako u zlepšování vztahu mezi žáky.

Někteří žáci v hodině neseseděli na svých místech a narušovali tak výklad vyučující a chod vyučovací hodiny. Žáci neseseděli na svých místech především z důvodu nezájmu o výuku (nebyli dostatečně soustředěni) a potřeby pohybu. Aby se žáci dokázali lépe soustředit a výuka je zaujala, mohla by být obohacena o herní prvky, tedy další soutěže (jako byl „Matematický král“), kvízy nebo hádanky. Žáci by si takto probírané učivo i lépe zapamatovali a byla by zvýšena jejich motivace k učení. Pomocť by i v tomto případě mohla skupinová práce, kdy by se žáci učili od sebe navzájem. V případě potřeby pohybu by mohl být nápomocný projekt (např. vybrat si na začátku školního roku téma, které by chtěli realizovat), tím by rozvíjeli svou kreativitu a týmovou spolupráci či samostatnost. Pomocť by mohla debata či diskuse na konkrétní téma. V tomto případě by mohla být dobrým pomocníkem ke komunikační dovednosti, žák by tak mohl vyjádřit proč nesesedí na svém místě nebo proč tam sedět nechce.

Všechny tyto aktivity a nápady mohou být upraveny a přizpůsobeny specifickým potřebám žáků a cílům každé hodiny.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo analyzovat, které druhy konfliktů vznikají u žáků v 1. třídě na základní škole v Olomouckém kraji.

V teoretické části došlo nejprve k definování pojmu samotného konfliktu a jeho základních teoretických vymezení. Tedy to, jak můžeme konflikt rozdělit na druhy, s kterými typy konfliktů se můžeme shledat, jaké příčiny vzniku konfliktů existují a mimo to i řešení konfliktů. Dále obsahovala teoretická část pojmy spojené se školou a školním prostředím. Formulovala jsem konflikty ve školním prostředí, jaká je osobnost žáka a jak funguje třída jako sociální skupina.

V praktické části jsem představila výzkumný vzorek, ve kterém proběhl empirický výzkum pomocí přímého pozorování a doplňkového dotazníkového šetření. Zásadou pozorování je sesbírání velkého množství dat. Určila jsem jeden hlavní výzkumný cíl a čtyři výzkumné dílčí cíle. Hlavní cíl měl za úkol analyzovat, které druhy konfliktů vznikají v této 1. třídě. Absolvovala jsem 35 hodin otevřeného pozorování, zde jsem tento cíl potvrdila, a zároveň se potvrdily i dílčí cíle. Křivohlavý (2010) vymezil základní třídy konfliktů, které jsou vymezeny v kapitole 1.1 Typologie konfliktů. Dle tohoto rozdělení ve třídě vznikají především konflikty interpersonální, tudíž žák vs. žák, žák vs. učitel a intrapersonální konflikty. U dílčích cílů jsem se zaměřila na popis vzniklých konfliktů. U děvčat se konflikt vyskytl pouze jednou. Především se objevovaly konflikty u chlapců a mezi nimi, tedy žák vs. žák a žák vs. učitel. Poté došlo i ke konfliktům intrapersonálním a interpersonálním. Dalším dílčím cílem bylo zjistit, jaká je hlavní příčina vzniklých konfliktů mezi žáky. Dle teoretické části 1.2 Příčiny konfliktů se jedná o chyby ve výchově, kdy zřejmě žák zažil podobné chování v rodině a pravděpodobně v takovémto prostředí vyrůstal, tím přenáší takovéto chování do třídy. Následujícími dílčími cíli bylo odhalit, zda se žáci s konflikty vypořádají sami a postup při řešení konfliktů s třídní učitelkou nebo asistentkou pedagoga. Konflikty řešila vyučující nebo asistentka pedagoga, z toho vyplývá, že žáci nejsou schopni konflikty řešit sami. Výzkumem se zjistilo, že v této třídě vznikají konflikty nejčastěji u chlapců a vznikají každý den, během vyučování, ale i o přestávkách. Vyučující postupovala nejprve slovním upozorněním na nevhodné chování a poté ráznějším napomenutím. Když nebylo uposlechnuto ani jedné výzvě, přešla vyučující k zápisu do deníčku (poznámce). Asistentka pedagoga volila především slovní upozornění.

Anonymním dotazníkovým šetřením jsem zjistila, jak každý žák vnímá dění ve třídě, a jak se v ní cítí. I když velká část žáků odpověděla, že spolu ve třídě nevychází a často mají mezi sebou konflikty, přesto se většině žáků ve třídě líbí. Množství konfliktů neovlivnilo dobré vztahy se spolužáky a ve třídě mají kamaráda. Přestože jsou všichni žáci ve škole spokojeni, jednohlasně se shodli na tom, že mají ve třídě hodně zlobivé spolužáky. Velkou mírou k usměrnění konfliktních spolužáků a dobrému klimatu třídy přispívají třídní učitelka a asistentka pedagoga.

Vzniklé konflikty v této třídě korespondují s rozdělením od Křivohlavého, viz. kapitola 1.1 Typologie konfliktů. Chování problémových žáků ovlivňuje atmosféru, průběh vyučovacích hodin i klima ve třídě. Po porovnání výsledků výzkumů, tedy vzniklých konfliktů s teoretickou částí, se domnívám, že výzkum lze považovat za validní. Výsledky výzkumu mohou být oporou pro pedagogy, docházející vyučující a asistenty pedagoga, kteří se eventuálně setkají s konfliktními situacemi. Mají možnost zamyslet se, jak konfliktní situace vyřešit a které způsoby sjednocení třídy by byly vhodné. Může to být vytvoření společných pravidel mezi žákem a učitelem a zejména přímo mezi žáky, a tak případně předcházet těmto situacím. Aby docházelo k efektivní komunikaci mezi žákem a pedagogem, podnětem v praxi je uvést pedagogické i nepedagogické pracovníky do oblasti konfliktů ve školách a nadále se v této problematice rozvíjet. K rozvoji sociálních a kamarádských vztahů ve třídě by mohla pomoci primární prevence, která by byla zaměřena na tyto konkrétní problémy.

Bakalářská práce umožnila náhled na konfliktní situace, které se odehrávají mezi žáky, ale i mezi žáky a pedagogy. Hlavní výzkumný cíl této bakalářské práce byl splněn.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENÍŠKOVÁ, Tereza, 2007. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.
- [2] ČAPEK, Robert, 2010. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2742-4.
- [3] DVOŘÁK, Dominik, 2015. *Česká základní škola: vícepřípadová studie*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1896-8. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/ceska-zakladni-skola-6958/>
- [4] GILLERNOVÁ, Ilona a Lenka KREJČOVÁ, 2012. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3472-9. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/socialni-dovednosti-ve-skole-1922/>
- [5] HOLÁ, Lenka, 2011. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3134-6.
- [6] JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-535-0.
- [7] KOLÁŘ, Zdeněk, 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3710-2.
- [8] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2010. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-407-6. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/konflikty-mezi-lidmi-3161/>
- [9] LUKÁŠOVÁ, Hana, 2010. *Kvalita života dětí a didaktika*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-784-8.
- [10] MAREŠ, Jaro, JEŽEK, Stanislav, MAREŠ, Jan, 2003-2005. *Sociální klima školy* [online]. Dostupné z: <http://klima.pedagogika.cz/index.html>
- [11] MEDLÍKOVÁ, Olga, 2012. *Umíme to s konfliktem!: náročné situace a jejich řešení*. Praha: Grada. Psychologie pro každého. ISBN 978-80-247-4016-4. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/umime-to-s-konfliktem-2063/>
- [12] MICHÁLKOVÁ, Lucie, 2015. *Porad' si se školou*. Zlín: Tigris. ISBN 978-80-7490-023-5.
- [13] MOJŽÍŠEK, Lubomír, 1986. *Základy pedagogické diagnostiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Pedagogická teorie a praxe.

- [14] NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Sociální psychologie*. Praha: Středisko společných činností AV ČR. Rozšířené a přepracované vydání. ISBN 978-80-200-1679-9
- [15] NEZVALOVÁ, Danuše, 2008. *Moduly pro profesní přípravu učitele přírodovědných předmětů přírodovědných předmětů a matematiky*. Olomouc: Univerzita Palackého. [online]. Dostupné z: <http://esfmoduly.upol.cz/publikace/moduly.pdf>
- [16] PAULÍK, Karel, 2017. *Psychologie lidské odolnosti*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5646-2.
- [17] PLAMÍNEK, Jiří, 2009. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-2944-2.
- [18] PLAMÍNEK, Jiří, 2012. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. 3., upr. a dopl. vyd. Praha: Grada. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4485-8. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/konflikty-a-vyjednavani-2134/>
- [19] PLAMÍNEK, Jiří, 2013. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5031-6.
- [20] PRŮCHA, Jan, 2013. *Moderní pedagogika*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0456-5. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/moderni-pedagogika-3186/>
- [21] SVOBODOVÁ, Zuzana, 2021. *Konflikty ve škole: od prevence k řešení*. Praha: Wolters Kluwer. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7676-154-4.
- [22] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2010. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
- [23] TESAŘ, Filip, 2007. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-097-9.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [24] Hádky a spory mezi dětmi - Zábavné učení. *Zábavné učení - Když učení baví* [online]. [cit. 15.04.2022] Dostupné z: <https://www.zabavneuceni.cz/nase-tipy/zkusenosti-ucitelu/hadky-a-spory-mezi-detmi>
- [25] Interpersonální a intrapersonální konflikty a jejich řešení | Prohuman. *Prohuman | Vedecko-odborný interdisciplinární recenzovaný časopis, zaměřený na oblast společenských, sociálních a humanitních věd* [online]. [cit. 28.09.2022] Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/interpersonalni-a-intrapersonalni-konflikty-a-jejich-reseni>
- [26] Just a moment.... *Just a moment...* [online]. [cit. 12.09.2022] Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1741143214523007>
- [27] Konflikt a jeho řešení | NZIP. *NZIP – Národní zdravotnický informační portál* [online]. [cit. 14.10.2022] Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/103-konflikt-a-jeho-reseni>
- [28] Mareš, J., Ježek, S., (2012). Klima školní třídy. Dotazník pro žáky| Praha: *Národní ústav pro vzdělávání, 2012.* [online]. [cit. 16.10.2022] Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/15_klima_skolni_tridy.pdf
- [29] *Moodle UK pro výuku I* [online]. [cit. 09.09.2022] Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/882424/mod_resource/content/1/Soci%C3%A1ln%C3%AD%20skupiny.pdf
- [30] *Průvodce* [online]. [cit. 12.09.2022] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/954010/hodnoceni_ditete.pdf/a62268b5-000f-cba4-3eb7-0086f75794b8
- [31] Slovo škola původně znamenalo odpočinek | Olomouc. *Český rozhlas Olomouc* [online]. [cit. 01.10.2022] Dostupné z: <https://olomouc.rozhlas.cz/slovo-skola-puvodne-znamenalo-odpocinek-6388200>
- [32] Konflikt - KONFUCIUS. *KONFUCIUS profesní vzdělávání* [online]. [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: <https://konfucius.cz/konflikt/>

- [33] Co je GDPR - Ochrana osobních údajů. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky. Všechna práva vyhrazena. [cit. 01.03.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/gdpr/clanek/co-je-gdpr.aspx>
- [34] 563/2004 Sb. Zákon o pedagogických pracovnících. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>
- [35] 561/2004 Sb. Školský zákon. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 08.03.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>
- [36] Česká školní inspekce - Domů. *Object moved* [online]. Copyright © 2023 Česká školní inspekce ČR [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/>
- [37] Odborný článek: Klima ve třídě. *Metodický portál / Odborné články* [online] [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/6051/KLIMA-VE-TRIDE.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Křivka konfliktu	13
----------------------------------	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přehled kategorií a pracovních kódů z pozorování.....	29
---	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Jak se žákům ve třídě líbí	37
Graf 2 Vztahy mezi žáky	38
Graf 3 Žáci a hádky	38
Graf 4 Žáci a naschvály	39
Graf 5 Ublížení mezi žáky	39
Graf 6 Míra kamarádství ve třídě.....	40
Graf 7 Míra strachu z ostatních dětí.....	40
Graf 8 Míra respektu vůči dospělým ve škole	41
Graf 9 Chování žáků v hodině	41

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník pro ŽÁKY – 1. třída

Příloha P II: Ukázka otevřeného kódování pozorování

Příloha P I: Dotazník pro ŽÁKY – 1. třída

Dobrý den, ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který bude použit jako podklad pro mou bakalářskou práci při studiu na UTB ve Zlíně v oboru Sociální pedagogiky.

V rámci bakalářské práce se zabývám tématem konfliktu mezi žáky na 1. stupni ZŠ.

Tento dotazník je anonymní.

1. Otázka – Pohlaví
 - Dívka
 - Chlapec
2. Otázka – Líbí se Ti ve tvé třídě.
 - Ano
 - Ne
3. Otázka – Máš ve třídě kamaráda/kamarádku?
 - Ano
 - Ne
4. Otázka – Vycházejí spolu dobře tví spolužáci?
 - Ano
 - Ne
5. Otázka – Hádají se často tví spolužáci?
 - Ano
 - Ne
6. Otázka – Dělalí někteří spolužáci naschvály?
 - Ano
 - Ne
7. Otázka – Ublížíje ti někdo ve třídě?
 - Ano
 - Ne

8. Otázka – Máš kamaráda/kamarádku, které/mu by ses svěřil/a?
- Ano
 - Ne
9. Otázka – Kamarádíš se všemi dětmi ve třídě?
- Ano
 - Ne
10. Otázka – Svěřil/a by ses svému třídnímu učiteli nebo paní asistentce?
- Ano
 - Ne
11. Otázka – Máš ve škole strach z některých dětí?
- Ano
 - Ne
12. Otázka – Je ve škole dospělý, z kterého máš respekt?
- Ano
 - Ne
13. Otázka – Sedíš při hodině celou dobu v lavici?
- Ano
 - Ne
14. Otázka – Jsi ve škole spokojený/á?
- Ano
 - Ne
15. Otázka – Je ve vaší třídě někdo hodně zlobivý?
- Ano
 - Ne

Příloha P II: Ukázka otevřeného kódování pozorování

V tělesné výchově je spolupráce se „S“, „D“ a „Z“ v kolektivu velice náročná, neposlouchají a nehrají podle pravidel. „S“ dělá co nemá, lozí po tyčích na šplhání, běhá po lavičce a skáče na pomůcky. Po příchodu do třídy z tělocvičny „S“ neposlouchá, kope do spolužáků, nadává jim a je agresivní. Na několikátý pokyn není schopen se převléct a mluví sprostě. „D“ dostává poznámku, p. učitelka jej vyzívá, ať se jde podívat, jak ji mamince přes p. ředitele píše, ale ten nechce a odmlouvá. „S“ stále zpívá a vyrušuje. Pochoduje po třídě, chodí za „D“, ruší ostatní, bere jim věci, mluví sprostě, mlátí do lavice, dělá hluk a pokřikuje přes celou třídu. Ostatní žáci si stěžují, že je z toho bolí hlava apod. „S“ vykřikuje, jestli mají ostatní problém, když mu odpoví, že vykřikuje, tak říká, že je mu tohle teď jedno. „S“ vykřikuje zvuky zvířat, neustále nadává „Z“, že je gay. Po zápisu p. učitelky do sešitu, že nepracuje a má si jej dokončit, zaškrta „poznámku“ červenou pastelkou, ať to nejde vidět. „S“ dělá nevhodné věci s tužkou, dělá „že kouří“ a pobíhá s ní v puse po třídě. Při tom „S“, „Z“ vezme věci z pouzdra, shodí mu jej a těmi věcmi hází. Hází po spolužácích věcmi (guma, tužka, hadřík), a nadává jim.

Pracovní kódy z ukázky:

1. Žáci
2. Činnost vyučující a asistentky pedagoga
3. Úkoly pedagogických pracovníků
4. Jednání a reakce učitele
5. Konflikt žák vs. žák
6. Provokace spolužáka
7. Agresivita vůči spolužákům
8. Vulgární vyjadřování
9. Nežádoucí projevy chování
10. Nepříznivé vystupování
11. Neuvážené chování
12. Nekázeň
13. Činnost žáků
14. Práce v hodině
15. Chování o přestávkách
16. Školní prostředí
17. Školní třída

18. Pedagogický sbor

19. Rodinní příslušníci

20. Záměrné poškozování pomůcek žáků

21. Odcizení školních potřeb

22. Nežádoucí chování žáků

23. Narušování třídního klimatu